

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Jofus Elms
Statsraad K. N. Knudsens
Ungdomserindringer.

1898.

Etatsraad Knud Nicolai Knudsens

Ungdomserindringer.

I Uddrag meddelte

af

Sofus Elvius.

**Særtryk af Personalhistorisk Tidsskrift,
Tredie Bække, VI. Bind.**

Kjøbenhavn.

Det Hoffensbergske E

1898.

Knud Hansen Møller, Skipper og Selveiergaardmand i Præstevænge i Aastrup Sogn paa Falster, var gift med Anna Helene Sadolin, født 1715, død 1793, en Datter af Student og Procurator Hans Sadolin paa Heslegaard; om denne, der var en Ætling af Digteren Hans Jørgensen Sadolin, Præst i Thoreby paa Lolland, staar der i Kirkebogen „Var en stor Procurator, vidt bekjendt og navnkundig.“ Men Præsten har tilføiet „Gud vær os Syndere naadig“! et Tillæg, der sagtens tyder paa, at Procuratorens Navnkundighed ikke har været af den elskeligste Art.

Knud Skipper havde 5 Børn, af hvilke min Fader Peter Knudsen var den yngste Søn. Han var døbt i Aastrup Kirke i Februar 1756. Som Barn følte han en ubændig Lyst til Søen, og da hans Forældre, navnlig Moderen, der i Familiens Traditioner nævnes som en haard, men saare dygtig Kvinde af en udmærket bestemt Character, modsatte sig dette, rømte han som 10 Aars Dreng hjemmefra og gik paa lange Rejser, pløiede alle Verdenshave og vendte først hjem til Danmark som Voxen med selverhvervede Kundskaber og Midler til at kunne tage sin Styrmands- eller Skipper Examen i 1782. — 17 Marts 1784 fik han Borgerskab som Skipper i Kjøbenhavn.

Han var 2 Gange gift. Hans første Hustru, der var Moder til Helene og en Tvillingsøster, Godrikke, samt en Datter Henriette og en Søn, Hans Peter, kunde ikke taale eller bære hans Fraværelse paa de dengang meget lange Søreiser, men kom til at staa i Forhold til en tysk Læge, Herzog, som hun saa aabent vedkjendte sig, at hun, da min Fader kom hjem fra en Reise, flyttede fra ham ud paa Toldbodveien til Doctoren, der dog nu forlod hende, da der ingen Fordel mere var at hente af dette

Forhold. Ægteskabsskilmisse var under slige Omstændigheder let at faa arrangeret.

1799 blev han gift med min Moder, Ulricha Kjær, Datter af Handskemager og Feldbereder Nicolai Kjær i Christiania. Min ældste Søster Louise var født i Sommeren 1800, Søster Petrine i April 1805, og jeg d. 21 Oct 1807.

Frederik VI's usle, vakkelvorne Regjering førte ved Fra-
vigelse fra den kloge A. P. Bernstorffs Princip Danmark ind i
Krigslarmen og i taabelig Ufred med England. Fader, som
allerede dengang havde indskrænket sine Farter til Handelsplad-
serne ved Østersøen og Nordsøen, var da med den ham selv
tilhørende nye Galease „Die Einigkeit“ paa Reise fra Riga til
Arendal med en Ladning Hamp, der tilhørte Handelshuset Suhr
i Kbhvn. Paa denne Route skulde han jo forbi Kjøbenhavn
og her paa dennes Rhed blev han taget af en til den engelske
Flaade hørende Krydser. Skib og Ladning blev betragtet som
god engelsk Prise; alt hans Mandskab fratoges ham, dog med
Undtagelse af hans Søn, Hans Peter, der da som 10 Aars Dreng
gjorde Tjeneste som Skibsdreng, hvorefter Skibet besattes med
en saakaldet Prisemester og 5 andre Sømænd, alle engelske.

I Slutningen af September gik alle de saaledes kaprede eller
opbragte Skibe fra Kjøbenhavn i 3 saakaldte Convoier under
Ledsagelse af engelske Krigsskibe ad England til. Paa Veien
havde Englænderne den Uforskommethed spottende at vise ham
Kjøbenhavns rygende Ruiner, og kun med Nød og neppe
fik han Tiiladelse til at tale med sin Kone paa Toldboden.
Men den brave Sømænd skrev sig denne Medfart bag Øret og
tænkte paa Leilighed til at hævne sig. Da de vare komne paa
Høiden af Skagen, begyndte han at fortælle sine nye Herrer,
som han i Forveien havde mærket, just ei stak dybt i Sømands-
skab, om de mange Farer, der vare forbundne med at passere
det jyske Rev og raadede dem venskabeligt at holde den norske
Kyst saa nær som muligt. Han lokkede dem saaledes til lidt
efter lidt at fjerne sig fra Convoien. Paa en listig Maade, uden
at det lod som han havde nogen Del deri, spillede han Mand-
skabet ved sin Søns Hjælp nogle Flasker Rom i Hænderne. De

engelske Matroser lod sig denne smage ret fortræffeligt; en stormende Nat begunstigede hans Plan. Han lokkede dem tæt ind under Norge og raabte da: „Vi ere om en Hals alle sammen. thi vi befinde os midt imellem de norske Skjær.“ Prisemesteren, der ogsaa var noget beskjenket blev bange og spurgte ham om Raad; hvorpaa han tilbød sig at frelse Skibet, naar de vilde overlade ham Commandoen. I Dødsangsten samtykkede Englænderen, og nu førte Fader sit Skib ned til Hellesund, hvor en norsk Lods mødte ham og bragte ham ind i Havnen. Saaledes reddede han sit Skib og Ladningen, der alene var 14000 Rdl. værd og gjorde den engelske Besætning til Fanger. For denne Daad, der vakte Opsigt eller Opmærksomhed ei alene i Danmark-Norge, men ogsaa i England, skal den danske Admiral i Norge have tilbudt ham Dannebrogskorset, hvad han dog stolt afslog.

I den Trængsels og Rædsels Tid under Kjøbenhavns Beleiring og forfærdelige Bombardement, da Englænderne paa deres sædvanlige hensynsløse Mordbrændermaner lod Bomber, Sprænggranater og Brandraketter regne ned over Staden i 3 Dage og Nætter, gik min Moder høit frugtsommelig med mig, og først den Dag, da Fjenden rømmede det for Capitulationen stillede Pant, Citadellet, blev jeg født i Gothersgaden paa 2 Sal i Huset gl. Nr. 22 (nu Nr. 12), som dengang endnu tilhørte min Fader.

Den ulykkelige politiske Stilling, hvori Danmark ved Begivenhedernes Magt, Keiser Napoleons Despoti og Frederik VI's slette Regjering blev bragt, blev af afgjørende sørgelig Indflydelse paa min Faders Formuestilstand, saa at han fra at være en særdeles velstaaende Mand, blev om end ikke fuldstændig ruineret, saa dog berøvet sine Eiendomme baade paa Land og i Sø, samt derhos afspærret fra sit eneste Existensmiddel: Søfarten.

Skønt Danmark nu var berøvet hele sin Flaade, der jo var det eneste, hvormed vi mulig kunde have ramt England, og saaledes var indtil Latterlighed svag lige overfor Verdens største Sømagt, erklærede vi dog England Krig. Engelske Krydsere og Kapere vrimlede nu i alle vore Farvande.

I Følge min Faders udviste Bedrift var der af Englænderne

sat en Pris paa hans Hoved, saa det vilde sikkert have gaaet ham meget ilde, hvis han atter var blevet tagen til Fange af dem. Han maatte derfor i Vinteren 1807—8 reise til Lands hjem gennem Sverrig og lade sit Skib blive i Norge. Norge som da endnu stod under den danske Regjering, kunde dengang ikke brødføde sig. Der var derfor oprettet en kongelig Styrelse for Norges „Providering“, som det kaldtes. En kongelig Forordning bød da, at alle danske Skibe, som befandt sig i norske Havne skulde afgives til Provideringscommissionens Benyttelse, imod fuld Erstatning — hed det sig — for Afsavn og Tab. I Henhold til dette Lovbud maatte Fader da aflevere sin smukke nye Galease til den norske Regjering. Skibet blev vurderet til 5000 gode Courantdalere, hvilket dengang var en meget betydelig Sum. Commissionen satte en Skipper Rohlf til at føre Galeasen i Statens Tjeneste, og faa Maaneder efter blev Skuden en Søndag Formiddag i Bugten ved Frederikshald atter taget af Engelskmændene, men trods alle Reclamationer og Fordringer fra Faders Side, fik han aldrig den mindste Erstatning af den danske Regjering for Tabet af sin Eiendom. Denne Lumpenhed gav det første store Knæk. Siden blev det paa Grund af den vilkaarlige saakaldte Sølvskat nødvendigt at sælge Stedet i Gothersgaden, og senere kom Statsbankerotten, hvorved enhver Mand i Landet paa en Gang blev berøvet $\frac{5}{6}$ af, hvad han troede at eje; idet ethvert af Staten udstedt Pengerepræsentativ \varnothing : Seddel blev erklæret kun at skulle have en Sjettedels Værdi \varnothing : hver Daler blev til en Mark. Kort sagt alt var saa forfærdelig slet, som det vel kunde tænkes. Slagene faldt uforskyldt paa min Fader og os.

Da Barnets Vilkaar er saa afhængig af Forældrenes Stilling og Skjæbne, maa jeg endnu fortælle, at da Fader ikke kunde søge sit Erhverv paa sit Element, Søen, og ikke kunde være uden Virksomhed, forpagtede han Kroen i Jægersborg paa 4 Aar.

Hertil flyttede da mine Forældre i Begyndelsen af 1808, og her hengik mine første 3 Aar. Fader holdt nemlig ikke ud længere end de 3 af Forpagtningsaarene, maaske Moder ei heller; thi jeg erindrer, at hun ofte senere beklagede sig over den Svag-

hedstilstand, hvori hun efter min Fødsel, og som Følge af Kro-
livets Anstrængelser, da befandt sig.

Om dette eller andre Omstændigheder laa til Grund for, at jeg der gik og voxede op som en uvorn Unge, ingen brød sig om, skal jeg ikke kunne sige, men efter hvad Moder og Helene, der var det eneste af Faders 4 Børn af første Ægteskab, som var bleven hos ham, senere har fortalt mig, maa jeg derude have gaaet for „Lud og koldt Vand“, som man kalder det. Var jeg sulten, puttede man mig et Stykke Hvedebrød eller en gammel Kommenskringle i Hænderne. Naar man blot var af med den uregjerlige, skraalende Dreng, var det nok lige meget, hvor jeg var, og mit stakkels Skind af en Søster, Petrine, der var 2¹/₂ Aar ældre end jeg, var den, der som oftest fandt mig sovende enten paa Møddingen, i Haven, eller hvor det kunde træffe sig, og som saa — kun slet lønnet af mig — tog sig af mig og fik trukket mig ind. Det er at formode, at en af Følgerne af denne Udskudsbehandling var, at jeg i mit tredie Aar døde. Det lyder underligt fra en levende Mands Haand at læse, at han har været død, og for den, der ikke er kommet længere i Historien end hertil, vil det lyde endnu besynderligere at læse: „da døde jeg første Gang“. Hvad det var for en Sygdom, der fremkaldte dette Fænomen, har ingen kunnet sige mig, men Factum var, at jeg død, kold og stiv af Moder blev taget ud af Sengen, lagt op paa Bordet, iklædt Ligskjorten og af alle i den Grad betragtet som udslettet af de Levendes Tal, at ei engang nogen Læge var blevet kaldet — ligesaa lidt til Døds- som til Sygeleiet.

Men nu kom tilfældigvis en Pige, der havde tjent hos os indtil for et halvt Aar siden, i Besøg hos Moder og da hun hørte, at den lille, altfor levkraftige Dreng, Knud, var død, og at man ei engang havde haft Læge hos mig, blev hun herover saa allarmeret, at hun uden videre løb over til Regimentslægen, Dr. Blik, og fik ham med sig for at undersøge mig. Resultatet deraf blev, at han troede endnu at spore et svagt Livstegn hos mig, men det var saa ringe, at der inden en Time maatte skaffes det Oplivelsesmiddel, som han ordinerede. Dette blev i Galop hentet fra Apotheket, og jeg blev atter lagt i Seng o. s. v.; men

i mange Dage henlaa jeg i en lethargisk Tilstand, til omsider min mageløse Natur seirede, og jeg blev atter rask til liden Glæde saavel for mig selv som for dem, jeg var til Byrde. Hvad min Fader under denne Krisis tænkte, sagde eller gjorde, ved jeg ikke; men jeg ved, at lige saa utrættelig, energisk og aarvaagen, han var paa Søen, ligesaa indolent var han paa Landjorden, hvor kun Ladning, Losning, Skibskalfatring o. l. interesserede ham, og da Moder var i høi Grad myndig og herskesyg, er det rimeligt, at han har betragtet Børnevrvølet, som et af de Husholdningsanliggender der laa udenfor hans Regimente.

Vi flyttede da til Kjøbenhavn igjen og kom til at bo til Leie i St. Kongensgade, skraas for Prins Philipsthals daværende Palais. For de allerfleste Mennesker viser deres Barndom Billedet af en søn og kjærlig Moder, Erindringer om Leg og Spøg med Legekammerater og Søkende, om enkelte smaa Uheld og barnlige Sorger, men i det hele er jo ellers denne Periode den uvidende Sorgløsheds Tid. — Intet; intet af alt dette var vor og navnlig ikke min Lod. Min ældste Søster Louise var af et meget koldt, flegmatisk og følesløst Gemyt — hun var 7 Aar ældre end jeg. Petrine blev tidligt forkuet og var stadig et sygeligt Piv, der græd ved den mindste Anledning, og det fulgte da af sig selv, at ethvert lille Drengespilop af mig foranledigede den ældstes hensynsløse Anklage, eller den andens Klynken eller Piberi, og strax var da i min Moders strænge, straffelystne Haand enten det bag Speilet i Dagligstuen anbragte store Ris eller det ved Uhret staaende solide Spanskør i levende og kraftig Virksomhed paa mig. Af Legetøi eller sligt, der kunde fængsle eller beskæftige Barnet, eiede jeg intet uden en stor Dukke ved Navn Simon, af Størrelse omtrent som jeg selv, og paa denne gjengjældte jeg stundom de Prygl, jeg selv fik, og som desværre tidlig forekom mig stundom for haarde stundom endog uretfærdige. Min ravnorske Moder var en Spartanerinde, der hadede al Svaghed, Blødagtighed og Uvirksomhed. Hun sagde selv ofte, at hun foretrak at være frygtet for at være elsket, og sit Ønske opnaaede hun, thi da Fader igjen havde begyndt sine — skjønt mindre — Søreiser, var hun jo Enevoldsherre i Huset. Meget

tidlig blev jeg da holdt til Læsning, saa tidlig endog, at jeg allerede i mit 6te Aar i Følgeskab med mine to Søstre kunde frekventere Mademoiselle Boquet's Institut i Gothersgade, hvor vi allerede bleve dresserede baade i Tysk og Fransk.

Et eneste Lyspunkt fra denne Periode faldt dog i min Lod. Den Mand, der havde kjøbt Huset Nr. 22 i Gothersgade var en saakaldt „Tracteur“, Joh. Lange. Han og hans Hustru havde været Faddere ved min Daab. Deres Ægteskab var barnløst, og hun, der havde været til Stede ved min Fødsel, havde i forrykt Henrykkelse, medens der blev sørget for Moder, snappet mig i sit Forklæde og var løbet ad Kjøkkentrappen Huset rundt for under Raabet „Sikken Dreng, sikken Dreng“, at vise mig frem for alle Folk paa første Sal og i Stueetagen, som begge benyttedes af Langes, og først da jeg savnedes, blev hun hentet op med mig. Dette var den første alvorlige Prøve paa, hvad min physiske Constitution duede til; en saadan Præsentations-tour en kold Octoberdag vilde vist for mangt et andet Barn have været aldeles ødelæggende. Men hos mig syntes blot Følgen at have været en to Maaneders Øienbetændelse samt Tabet af de sorte krøllede Haar, hvormed jeg var født. Men denne Madame Lange, der — som sagt — ingen Børn havde, vedblev stadig at elske mig, og da jeg blev saa stor, at man kunde lade mig gaa paa egen Haand, var det en Extrasvir for mig at besøge Langes. Her var Billard og Beværtning i Stuen og Middagsspising eller bestilte Soupeer paa første Sal; altsaa for mig et rigtig godt Madsted. Jeg nød hos Langes fuldstændig Frihed, den jeg dog kun benyttede til temmelig stille og beskeden at gaa omkring i Huset, blandt Gjæsterne og Tjenestefolkene, som et vist Søndagsinventarium for at høre, see, tænke og beundre; thi her var altid noget Nyt for mig. Madam Langes Godhed for mig blev gjengjældt med min inderlige Kjærlighed; hun var min første Flamme. Mørkladen og svær, grovstemmet og med sort Overskjæg var hun visselig ikke nogen Skjønhed, men min Kjærlighed eller Taknemmelighed tillod mig ikke at see dette. Stamgjæsterne fandt da Behag i at drille mig dermed, da jeg altid var parat til at træde i Skranken for hende. Dette gik saa vidt,

at jeg en Dag, da en af disse Gjæster sad og raillerede herover og trods min Modsigelse kaldte hende en „fæl“ og en „grim Kjærling“, blev saa rasende, at jeg foer ind paa ham, rev hans Kalvekryds i Stykker og slog ham med knyttet Næve i Ansigtet. Lange¹, der var Vidne hertil, tog strax den sexaars Purk i Nakken og lod mig jage hjem, men at jeg ikke hos Madam Lange tabte i Yndest ved denne min Iver, er saa naturligt. Da der mellem Mdm. Lange og Moder senere opstod Uvillie eller en Spaltning, der gradevis kjølede Forholdet, tabte mine Besøg i Gothersgade sig efter Haanden, og som større Dreng maatte jeg om Søndagen enten følge med Moder i Kirke eller læse Prædikener o. l. hjemme, saa at Besøgene vare aldeles ophørte, da jeg var omtrent 8 à 9 Aar.

I Frederik VI's Tid blev der intet gjort for Handel og Søfart. Kongen gik med hele sin Sjæl op i Soldatervæsenet; lurvet og jammerligt var dette dog, men Landets Indtægter slugte det. I dansk Tjeneste holdtes da t. Ex. 53 Generaler, hvoraf endog de fleste vare Tyskere, og af disse havde kun enkelte lugtet fjendtligt Krudt; til Parade og Støvlettjeneste vare de vel gode nok!

Efter Statsfallitten sygnede og henfaldt al Virksomhed og Fortjeneste, og gradevis sneg Armod, Næringssorger og Fortvivelse sig ind i Borgernes Huse. Regjeringen drev det endog dertil, at vi her i det velsignede Danmark, ikke engang for Penge kunde erholde det Brød, man ønskede eller behøvede. Udenfor Bagernes Døre bleve de civile Folk eller deres Afsendinge opstillede paa Gaden under Politistokken. Enhver maatte da melde, hvormange Individuer Familien bestod af, og i Forhold hertil blev det saa bestemt, hvormeget Brød de maatte erholde for deres egne Penge. Det var som om det kunde have været under en fjendtlig Beleiring. At Uvillie, Forbitrelse og Mismod under saadanne Forhold greb mange, men især mine Forældre, der ved Regjeringens Usselhed havde lidt saa store Tab, er let at forstaa. Da vi nu ikke holdt nogen Tjenestepige, og mine Søstre ikke kunde underkaste sig de Raaheder fra Politiets og Pøbelens Side, som de, der skulde købe Brød, vare udsatte for,

var det et Held, at Moder havde en Søster, Moster Cathrine, der var gift med en Marketenter, Petersen, i Citadellet. Thi da der var rigeligt sørget for Brød til Soldaterne, saa at disse endog hemmelig kunde sælge deraf, saa fik vi fra den Kant under Haanden det Rugbrød, vi behøvede, dog kun saaledes, at det betragtedes halvt som Tyveri. Som alt under Regjeringens Ledelse var dette Brød yderst slet. Deigens Æltning foregik paa den Maade, at en Flok Fæstningsslaver bleve jagede ind i Deigtruget for at ælte Deigen med Fødderne. Da Moder engang spurgte sin Svoger om Slaverne vadskede Fødderne, før de gik i Truget, svarede han: Nei, de vadske dem, naar de ere gaaede af Truget. Alle Slags unævnelige Ting fandtes ogsaa stundom i Brødet; at det derhos var saa slet bagt, at der altid fandtes store Aabninger, hvori der dannede sig det grønne saakaldte Muld, vedkom ikke andre end mig; thi alt det muldne blev skrællet af til mig, der i Følge Moders Opfordring spiste det med stor Begjærighed, da hun stadig bildte mig ind, at det var noget, jeg blev stærk af, og stærk vilde jeg jo saa gjærne være. Hvorledes de i millionvis slugte Bacterier siden bekom mig, var jo hende ligegyldigt. Kaffe, Sukker, The og alle saadanne Colonialvarer vare ikke at faa paa nogen Maade, i det mindste ikke for os. Varmt Skillingsøl med lidt Sirup og en Brødskorpe i var vor Morgendrik; stundom en Slags The kogt paa Hylde eller andre Træers Blade. Til Frokost og Aften enten Sirup paa Brød eller et Stykke Ost og Brød og endelig de fleste Middage Ærter, Vælling, Klipfisk, Bergfisk, Øllebrød og kun sjældent Kjød; men vi — navnlig jeg — voxede og trivedes godt alligevel. I Skolen var jeg i mit 10 Aar 3^{die} øverst og saaledes over Drengene paa 13 à 14 Aar; thi stor Læselyst og udmærket Hukommelse havde jeg; men min altfor tidlig vakte Hang til Grublen og Pryglesystemet i Hjemmet vakte en Bitterhed i min Sjæl, der gav sig Luft imod mine Jævnaldrende, saa ofte de paa en eller anden Maade gav Anledning til at vække min Vrede. Misundelse mod de Bedrestillede gav sig Luft ogsaa mod Jøderne. Jødehadet tilfredsstilledes ofte ved om Sommeren Lørdag Eftermiddag at gaa ind i Kongens Have, hvor da hele Flokke af pyntede

Jødedrenge legede, at bryde ind i Flokken, overfalde og prygle de største iblandt dem og saaledes ved nin glubske Voldsomhed aldeles ene at splitte og forjage dem, samt drabelig at prygle de Enkelte, jeg kunde ramme. Her var navnlig Misundelsen den fremtrædende Grund, da Drengenes Uhrsigneter og fine Klæder især forargede mig.

Pludselig i October 1817 blev hele Familielivet voldsomt sønderrevet. Det sidste Aarstid havde det Fartøi, der var betroet min Fader — nu var det kun en Jagt — ligget i Havn. Ingen Omsætning i Landet, ingen Seilads, ingen Fortjeneste. Tavs og alvorlig gik den ellers saa joviale og freidige Mand med bøiet Hoved; hvad der rørte sig i ham vides ei, men godt var det ikke. Flere Gjenstande af Værdi vare allerede vandrede til Assistentshuset, og der var ikke Spor af Udsigt til bedre Tider; en Slagter T. paa Nørrebro bedrog ham tilmed for 800 Rd. Courant. Under denne formørkede Sindstilstand henfaldt han hjemme til uafbrudt Læsning i Bibelen. „Naar Krybben er tom, bides Hestene“, siger et gammelt Ordsprog, og jeg har Grund til at tro, at Moder ikke skaanede ham for Bebrejdelser, thi vi Børn bleve stundom Vidner til Scener, der tydede paa høi Grad af Ophidselse hos Fader. Nok sagt: Fortvivlelse maa omsider have bemægtiget sig hans Sind. Den 4 October 1817, da jeg om Morgenen kom ind i Stuen og traf Fader, fortalte jeg ham, at jeg den Nat havde haft en besynderlig Drøm. „Jeg stod hos ham paa Knippelsbro og saa da ude i Vandet forfærdelige store Fiskestimer, og da jeg udrød i Forundring derover, havde Fader lagt lagt sin Haand paa min Skulder og sagt alvorlig og haardt: Ja, Knud, der er mange Fisk, der er vel elleve Tusinde; maaske Du kommer til at tælle dem, jeg ikke.“ Da Moder udrød: „Det er da sært, for ogsaa jeg havde i Nat en slem Drøm“, sagde Fader kun: „Eders Drømme kunde jeg nok udtyde, men det kommer jo tids nok.“ Han havde imidlertid taget sit Tøi og sine Støvler paa, og bød da mig at følge med og lukke Kjøkkendøren efter ham. Dette gjorde jeg; paa Kjøkkenbordet laa en Pakke, som han stak ind under Frakken. Han gik, og det var sidste Gang, jeg saa ham. Pakken han medtog, indeholdt den Pistol,

hvormed han vilde berøve sig Livet. Den næste Dag fandtes han i Egnen ved Ordrup eller Ordrupskrat. Helene tjente dengang hos en Bager Møller, der eiede Hvidøre Bageri skraas overfor Emilie Kilde ved Strandveien. Hun blev den af Familien, der først kom til Kundskab om det passerede; den 5te om Aftenen kom hun til os i Borgergaden med Sørgebudskabet. Fader var da bragt til Lighuset paa Gjentofte Kirkegaard; og i en Krog af denne blev det i Følge Lovgivningen som en Naade tilladt, at han, den stolte, djærve Sømand, maatte nedlægges. Moder, min Søster Louise og Helene vare de eneste, der saa ham og vare Vidner ved Begravelsen. I Forveien syg og nedbøiet, var dette Slag næsten tilintetgjørende for Moder. Graad og Jammerklage blandede sig med den tunge Mistvivl om Hjælp og Redning. De uafviselige Spørgsmaal: Hvorfra skulde Husleien komme? Hvorfra Brødet, Klæderne og øvrige Livsformødenheder i den forestaaende Vinter? traadte frem. Flyttedagen stod for Døren; alt sort, fortvivlende sort! Imidlertid var Rygtet blevet udbredt om det Skridt, den almindelig agtede Mand havde foretaget, og et Par af de store Handelshuse, Fader havde seilet for, meldte sig og afhjalp da den første Nød. En Skipper Wessel i Vigandsgaden (nu ny Vestergade) som var en mangeaarig Laugsbroder af min Fader, tilbød at tage imod Petrine — da 12 Aar gammel — dog ingenlunde som en Datter, men som et gavngjørende Væsen, og jeg — som nu af pecuniaire Hensyn var taget ud af Skolen og som, hvis Fader havde levet til næste Foraar og var kommen i Fart, ligesom min Halvbroder Hans Peter, skulde have begyndt min fremtidige Løbe- eller Livsbane til Søs — gik og erkyndigede mig saa smaat om Emploi og Udfart som Kahytsdreng, men forgjæves! Da skete det aldeles uventede, at en Dag en gammel, pæn os aldeles ubekjendt, velklædt Mand kom til os, begjærede at tale med Moder, da han tilfældigvis havde hørt om vor Sorg og Trang og nu besøgte os for efter Evne at række os sin i sand christelig Kjærlighed udstrakte Haand. Moder skildrede ham nu sin Ulykke og endte med at henpege paa mig — det Kors, der altid havde tynget og trykket Familien — den nu faderløse Dreng, hvis Anbringelse

og Forsørgelse laa hende haardst paa Hjærte. Da den gode, selvbudne Hjælper var en gammel Ungkarl, der i sit Hjem foruden Hjärterum ogsaa havde Husrum til en saadan Knægt, saa blev Resultatet det, at den gamle lovede at tage imod mig, føde, klæde og oplære mig, samt saa vidt det blev ham muligt, og jeg opførte mig godt, drage Omsorg for min Fremtid, saafremt han havde Evne dertil, og dette var Guds Villie. Bemeldte gamle Herre hed Anders Lind, han var født i Viborg, hvor hans Fader havde været Vinhandler. I sin Ungdom var han kommet til England, havde været Bogholder hos et stort Handelshus i London og var derefter som Supercargo og Handelsreisende kommen til Tyrkiet, Ægypten, Indien, Italien o. s. v. Han havde reist igjennem Sahara Ørkenen, kunde foruden Engelsk og Italiensk — som sit Modersmaal — flere orientalske Sprog, skrev en smuk Haandskrift, regnede og tegnede udmærket, forstod italiensk Bogholderi og havde seet, hørt og lært meget. Som ældre Cavaler var han kommen tilbage til Danmark (vistnok med nogen Formue, da han altid havde Raad til at købe Bøger o. a.). Danmarks Historiegraf, senere Minister og Præsident i Generaltoldkammeret, Ove Malling, havde da antaget Lind som Huslærer for sine Børn, og da disse vare blevne voxne, havde Malling faaet ham udnævnt til Bogholder ved Consumtions- eller Maleværkskontoret Litr. A, som var i den saakaldte Slotsholms Vagtbygning, der nu for længe siden er forsvunden. Paa den aabne Plads imellem Børsen og Ministeriebygningerne laa dengang foruden Nationalbanken tillige Slotsholmens Vagtbygning, der bestod af Stue og første Sal med en Colonnade af Murpiller foran. Bygningen var indvendig delt i 2 Dele, hvoraf Vagten med Vagstue og den kongl. Skrædersal, hvor Staldetatens Liberier bleve forfærdigede, indtog den ene Halvdel, og de to Maleværkskontorer den anden Halvdel. Det ene af disse (Litr. B) var udelukkende for Brændevinsafgifterne, og det andet (Litr. A) paa 1ste Sal, for Bagere, Bryggere, Møllere og alle andre, der vilde have Korn malet paa de under særlig Control staaende Møller paa Volden. Lokalerne paa 1ste Sal (Litr. A) bestod af en stor Forsamlingssal foran og inden for denne to Kontorer,

nemlig et stort, fælles Kontor for Seddelskriveren (Lassen) og Bogholderen (Lind) samt et mindre do. for Kassereren (Berthelsen). Indenfor det nævnte større Kontor, var der et stort to Fags Værelse ud til Kanalen, og dette var indrømmet Lind til fri Beboelse. Der hvor den nuværende Knippelsbro er anbragt, løb en Kanal med Bolværk til begge Sider lige op til Vagthuset, alene skilt fra dette ved et gammelt Sprøitehus. I Linds ommeldte Værelse var fra Gulvet til Loftet opstabled Bøger, Landkort, gamle Malerier og al Verdens Skrammel, som han havde købt og fremdeles købte paa Auctioner, og alt var belagt med Spindelvæv og mange Aar gammelt Støv, thi Ingen maatte røre ved noget heraf. Paa Kvisten boede en gammel Fyrbøder, Olthafer, hvis ligeledes gamle Svigerdatter skulde holde Kontorerne rene og passe Kakkellovne m. m., men Linds Værelse fik hun neppe Lov at betræde. En stor dobbelt Seng med stenhaarde Madrasser stod ved den ene Krog af Værelset belagt med Uldtæpper saavel til at ligge paa som til at have over sig. Tæpperne havde vel engang været hvide, nu var deres Farve aldeles ubestemmelig. Der var altsaa ikke en Fjer og ikke et Lagen i eller paa Sengen, hvilket havde den Fordel, at den aldrig behøvede at redes og aldrig kunde afgive Sengedun paa Klæderne. Hvilken Overgang var ikke dette for mig, der hjemmefra var tilvant og indprentet Renlighed og Orden. Gamle Lind — han var da henved 70 Aar — var derhos i mange Henseender i høi Grad malproper, dog ikke i Klædedragten. Denne var bestandig de gamle engelske Gentlemens Dragt. I Almindelighed bar han stor, bredskjødte Livkjole, suppleret i den koldere Aarstid med en Overfrakke, Knæbenklæder med blanke Staalspænder, blaa, hvide eller sribede Bomuldsstrømper, blanke, folderige Støvler med gule Kraver, en lang saakaldt Brystvest og et meget langt, smalt hvidt Bind med nedhængende Ender, der var viklet mange Gange om Halsen, og sluttelig en blød bredskygget Hat. Skønt han havde mange baade Kaarder og Stokke, bar han dog aldrig disse, men til den venstre Haand hørte uadskilleligt en Snustobaksdaase — for det meste af Agat. Han drak aldrig Brændevin og sjældent Øl og var kun forfalden

til Snustobak, Kirkegang og Fuglehold; i øvrigt havde han Interesse for at beregne Lysets og Synets Straalebrydninger, lave Kikkerter og undervise Drengene. Af saadanne kom der jævnlig hver Eftermiddag eller Aften en større Dreng, Christen Kjersgaard, en Hosekræmmer Møllers Søn og en Høker Kjellerups Søn, med hvilke han læste, hovedsagelig Engelsk samt underviste i Tegning efter Fortegninger; paa hans Foranledning fik de yderligere Veiledning af en speciel Ven af ham, Mr. Cos, Grosserer og Bleghvidtfabrikør, der boede paa Christianshavn; og for alt sit Besvær med disse ofte slemme Drengene, forlangte han kun, at de hver Søndag Formiddag velklædte skulde møde hos ham for i Følgeskab at begive sig til Høimessen i en eller anden Kirke. Nu fik han mig helt og holdent under fuldstændig faderlig Myndighed, og nu kunde han, den gamle Original, paa mig rigtig anvende alle de pædagogiske og fysikalske Experimenter, som efter hans Anskuelse vare deilige, nødvendige, praktiske og interessante. Og de bleve sandelig anvendte paa denne hans lille „Chapeau“, som han kaldte mig. Vi laa nok paa en Maade sammen i en Seng, men denne var dog med et Slags Skillerum delt saaledes, at vi hver for sig kunde rulle os ind i vort Uldtæppe, der var ens baade Sommer og Vinter. Om Morgenen drak vi Mælk, der var varmet eller kogt i en Pande af saakaldt Fedtsten. Kaffe og The var slet ikke at tænke paa hos os, der førte vor egen Menage.

I en stor Bordskuffe i Kontoret havde vi Smør, Rugbrød og Surbrød, stundom med, men for det meste uden, Ost, Kjød, Pølse o. l., og her gik vi hen og spiste, naar som helst det behagede os. Et Par Tallerkener var der rigtignok i Skuffen til Afbenyttelse, og dem holdt vi selv nogenledes rene med Avispapir; Dug og Servietter var noget, vi ikke kjendte til. Haandklæder, som Madam Olthafer besørgede, havde vi dog. Støvlebørstning, Kniveslibning og smaa Byærinder besørgede vi selv. Om Middagen 2: efter 2, 3 eller stundom senere, naar Dagens Gjerning og Indtægt var afstemt og opgjort med Kassereren, gik vi i Byen for at spise til Middag paa en af de større Restaurationer saasom Anthony i Boldhusgade (lige overfor den

forrige Studenterforening) eller hos Richard & Rovert i Skvaldergaden. Derefter spadserede vi en Tour eller gik hjem for senere efter Aftensmaden atter at gaa ud; om Sommeren i Regelen til Ratzeborg (det nuværende Sommerlyst), hvor Værten, Madsen, var Linds gode Bekjendt, og om Vinteren til en eller anden af de større Conditiorier, hvor Lind kunde faa engelske eller italienske Aviser at læse. Han kunde nemlig aldrig sove før efter 12 om Natten, og i Regelen vare vi de sidste Gjæster, som Værten fik paa Døren, efter stundom knubbet eller muggen Paa-mindelse. Hele dette Leben var jo for mig en fuldstændig Contrast til Livet og Tilværelsen i Barndomshjemmet. Paa mig havde det en særegen Indvirkning; kunde han ikke sove, saa kunde jeg det, men det hjalp ikke, jeg maatte holde ud og dingle af med ham — længere hen i Tiden endog sovende og drømmende i gaaende Tilstand; thi naar jeg var vaagen, saa var jeg det til Gavns med alt det Liv og den Vildskab, der laa i min Natur; men naar jeg saa sov, da sov jeg ogsaa til Gavns, og han maatte da ofte om Natten bugsere mig hjem med sig, som om jeg var en beruset Mand.

Strax da jeg var kommet til Lind, tog han sig for at lade mig begynde forfra at skrive efter den saakaldte danske (egentlig tyske) Skrift. Da jeg hurtig havde forandret min Haandskrift derefter samt faaet Blikket op for Regnekunstens simple, klare Regler à la Cramer, begyndte jeg at tage Del i Kontorgjeringen: Bogføring, Optælling, Afstemning o. s. v. hvorhos jeg stadig blev holdt til Læsning, især af Engelsk. Ofte tilflød der mig en Extrapræmie bestaaende af en Kobbermark (16 Rbskilling) for hvad jeg præsterede i disse Discipliner. Straf tilfaldt der mig kun sjældent, undtagen senere i Kirken.

Det maa have været et særegent Syn at see den gamle Mand komme med sine 3 à 4 Drengene omkring sig paa hans Søndagsgang til Kirken og derfra. Det var nu ikke altid, at han kunde faa Lov til med os at fylde en hel Kirkestol. Saa gik han da alene ind i Stolen, medens vi kaade Drengene maatte søge Plads paa Sidebænkene, men den Andagt, vi da udviste, var af den Art, at Lind ikke saa sjældent, naar han vilde gaa ud af Kirken

med sit Følge blev overfaldet af Klagemaal og Besværinger over den Forargelse, vi havde givet Anledning til. Dette var især Tilfældet med de gamle Koner i Vartou Kirke. Dette varede dog kun omtrent et Aars Tid. Kjersgaard havde hjemme opført sig slet, stjaalet en Barberkniv fra sin Fader og skulde nu have en grandios Afstrafning, hvortil hans høie, gamle, strænge Fader inviterede baade Lind og mig. Derefter var Chr. Kjersgaard færdig hos Lind. Høsekræmmer Møllers Søn skulde i et større Institut og Høker Kjellerups Søn over til en Broder i Vestindien, og saaledes forsvandt efter Haanden disse Kammerater, af hvilke Kjellerup og Kjersgaard vare de værste til at gjøre Knuder med Lind, og jeg blev da alene tilbage, hvilket hovedsagelig havde til Følge, at vi nu om Sommeren især begyndte vor Kirkegang med Froprædikenen — som det hedder paa slet Dansk — hver Søn- og Helligdag. Dengang eksisterede der ingen Slotskirke, men dog en Slotsmenighed, hvis Medlemmer mere eller mindre hørte til Hofetaten. For denne Menighed blev der hver anden Søndag holdt Gudstjeneste om Middagen i Vartou Kirke af Confessionarius Liebenberg — Tolvprædiken kaldet — altsaa imellem Høimesse og Aftensang. Dette Arrangement var da til Fryd for Lind og til Kval for mig; thi medens det under almindelige Omstændigheder kun var muligt paa en Dag at frekventere 4 Gudstjenester, nemlig Froprædiken, Høimesse, Aftensang og Kl. 6—7 i Stormgaden de helliges 3: Herrenhuternes Forsamling, lod det sig nu gjøre hver anden Søndag at drive til 5 saadanne. Da gik det løs: Først til Froprædiken i Holmens eller Helliggeists, saa hjem for at faa en Bid Brød, derefter til Vartou, hvor fhv. Stiftsprovst Rothes Fader da prædikede, saa hen i Vandkonsten for i en Fart at faa en Kop Kaffe hos et Par gamle der boende Kvinder og saa tilbage til Vartou til Tolvprædikenen. Denne varede til c. 1½ à 2, og der var da akkurat Tid til i Trinitatis Kirke at høre den senere høithævede Biskop Mynster, der dengang var en ung Mand og „Aftensangspræst“. Endelig blev der da Tid til at faa lidt Middagsmad for saa derefter at ile ud i Stormgaden, hvor vi bleve stillede op

paa Trappen og i Gaarden, indtil Helligdommens Dør aabnedes Kl. 6. Derefter endte Dagen med de sædvanlige Aftenvandringer.

Den antydede Kirkegangs-Mani blev nu efter Haanden som jeg voxede til, mere og mere til Plage; thi den Levemaade, vi førte med Spisekvartersmad, ofte utilstrækkelig Tørkost og kun lidt Søvn, kunde være temmelig god nok for den gamle Mand, men var ingenlunde fyldestgjørende for en Dreng, der var i stærk Opvæxt. Følgen deraf var ganske naturligt, at saasnart Præsten kom paa Prædikestolen, og der saaledes blev Stilhed i Kirken, sov jeg sødeligt ind. Linds Straffemethode bestod i at knibe i Armene, og han kneb mig da baade sort og blaa, hvilket stundom var nærved at gjøre slem Skandale, nemlig naar jeg glemmende Stedet vaagnede op med et lydeligt Av eller et andet Udraab.

I min Faders Gjemme fandtes efter hans Død bl. a. en Obo. Denne gav Moder mig, og hos en Marschandiser fik jeg byttet denne for en lille Piccolofløjte. Paa denne øvede jeg mig en Tid i Forsalen og i det til Bygningen hørende Gaardsrum, indtil jeg omsider udfandt en Del Melodier til de Sange, jeg kjendte. Dette vakte Linds Opmærksomhed, og som Belønning for min Flid med, hvad jeg skulde lære paa Kontoret, antog han en ung Capelmusicus Thræn til at lære mig Musik og Fløjtespil. Dette interesserede mig i den Grad, at jeg efter 8 à 9 Ugers Forløb hjemme hos Thræns Fader, der ligeledes var Capelmusicus, kunde aflægge en Slags Examensprøve ved sammen med Sønnen at blæse et Par større Duetter. Den første Fløjte (af Buxbom), jeg fik, blev stjaalet fra sin Plads: en Krog i Forsamlingssalen, den anden (Kaliaturtræ), som jeg fik af Lind, eier jeg endnu. Musikken har jeg selv senere i ledige Timer dyrket baade theoretisk og praktisk.

Gamle Lind røg ikke Tobak og brugte heller ikke Skraa-tobak, men Snusdaasen var saa at sige kun om Natten ude af hans Haand. Hans første Introduction hos Mændene var graciøst at byde en Pris. Hans Snus var et Slags sort vestindisk Tobak, som han fik paa afproppede Flasker, og det Antal Flasker Snus, der gik gennem hans Næse, var betydeligt.

Uden at være egentlig Ornitholog var Lind en stor Fugleelsker; i det før omtalte store Fælleskontor havde han Kanariefugle, Sidskener, Stilledser, Dompapper og Lærker samt Turtelduer. Af disse vare 6 à 8 Stykker i Bure, men de øvrige fri. Alle disse Fugle skulde passes med Vand, Sand og det for hver især tjenlige Fødemiddel, men foruden disse mere almindelige Fugle havde nogle af Kjøbenhavns gavtyvagtige Fuglefængere faaet Kig paa Lind, og saasnart Vinterkulden, hvad saa ofte sker, tvang nogle af Nordens os ellers fremmede Fugle hertil, kom en eller anden af disse Fuglefængere til os med Korsnæb, Nøddekriger, Moskovitter, Sidensvanser, svenske Gulspurve og Gud ved hvilke flere. Og han købte dem for som oftest faa Dage efter at finde dem døde i en eller anden Krog af Værelset, stundom jaget ihjel af os Drengene; thi da det antoges, at alle Fuglene engang imellem burde have Motion, saa blev da selv de Fugle, der havde deres Hjem i Burene lukkede ud, og nu gik det løs med en Jagen og Fugleflugt, store og smaa imellem hverandre, indtil flere af dem sank gispende og udmattede til Jorden. De, der saa skulde i Burene igjen, vare jo desto nemmere at indfange, men at der derunder og i Fuglenes daglige Liv gaves mangen en god Spas, er let at forstaa. De andre Embedsmænd i Kontoret yndede jo ikke det Griseri, der var forbunden med dette Fuglehold, men fandt sig dog deri, da deres Ophold i Kontoret kun var i den egentlige Forretningstid, og Lind jo ellers var en god Kammerat, saa der var sjeldent Anke herover. Værst var det, at Lind for sin Godtroenhed og sit medføleende Hjerte jævnlig blev skammeligt bedraget. En af vore flittigste Fugleleverandører var en gammel, fordrunken Matros. En Dag kommer hans Kone tudskraalende op til os og tilbyder at sælge hans saakaldte Lokkebur \varnothing : et lavt Bur med mange smaa Rum, hvori kunde være 8 à 10 forskjellige smaa Fugle, hvilket Bur hun nu vilde og maatte sælge, da Manden var død, og hun ikke kunde faa ham begravet. Ved Konens Nød og Jammer blev Lind saa bevæget, at han gav hende 2 Rdl. og lod hende derhos beholde Buret, og han takkede inderlig rørt Gud for denne Leilighed til at udføre en god Gjerning mod

den stakkels ulykkelige Enke. Men nogle Dage efter kommer Manden nok saa freidigt barhovedet til Lind og falbyder en Hanlærke, som han havde gjemt under Foret i sin Hat. Ved Synet af Matrosen gik Lind helt baglænds af Forskrækkelse og raabte: „Hvad han? Lever han? Er han ikke død?“ — „Næ Herre! som De seer, er jeg lyslevende; hvad skulde jeg vel have at dø af?“ svarede Matrosen grinende. „Men,“ udbrød Lind, „hans Kone har jo været hos mig og fortalt, at han var død, og endog faaet Penge til hans Begravelse!“ „O, inte andet end ded, goe Herre,“ fik Lind til Svar; „ded sku De aldrig bryde Dem om, for ded er den Onde lyne mig Løgn, og hvis hun har sagt saadan no’et, saa har hun været fuld! aa bryd De Dem bare inte om ded.“ Dette var hele den Trøst og Tak, Lind fik for sin Barmhertighed. Matrosen blev naturligvis jaget bort med sin Lærke, og Lind fortabte sig i alvorlige Betragtninger over Meneskenes Slethed.

Om Aftenen sad Lind sædvanligvis med to Lys foran sig og læste høit op af en engelsk Bog f. Ex. Robinson eller Præsten i Wakefield. Vi tre eller fire Drengene stod da ved Siden eller bagved ham, og efter at han havde læst passende Stykke op af Bogen, maatte en af os paa Omgang ordret oversætte det læste paa Dansk; men saa havde vi i Forveien hver nappet en af de tamme eller halvtamme Smaafugle og aller bedst som Lectionen foregik, kom da en af vore Fugle enten op paa Linds Hoved eller Skulder, hvor over han blev baade glad og rørt. Naar saa Fuglen hemmelig fik et Dask, saa den fløi hen og slukkede Lyset, var det jo for os en forøget Morskab og kjærkommen Afbrydelse i Undervisningen.

Af Sygdomme under mit Ophold hos Lind erindrer jeg kun, at jeg fik Skarlagensfeber, men denne blev aldeles uænsset. Læge kjendte vi ikke til, og følgelig blev jeg hverken holdt i Sengen eller fik Medicamenter, men gik ud baade tidlig og sildig, selv da Skalningsperioden indtraadte. Følgen heraf blev, at det endte med en Vattersot, hvorfor Lind hos en god Bekjendt af sig, der var Provisor paa Salomons Apothek, fik et Middel, hvorved denne Efterve ligeledes forsvandt. Samme Provisor, som jeg

iøvrigt aldrig saae hos os, blev mig imidlertid til stor Plage. Lind havde nemlig faaet den absurde Ide, at en opvoxende Dreng engang hver Maaned eller sex Ugersdag burde renses ved Brækmiddel, og bemeldte Provisor var saa samvittighedsløs paa Linds Forlangende at forsyne ham med Brækpulvere. Disse maatte jeg da døie paa sædvanlig Maade med det dertil hørende lunkne Vand og derefter udstaa de tilsigtede Maveconvulsioner og Opkastninger. Som større Dreng fandt jeg paa, saasnart jeg skulde have Pulveret at forsyne mig med en forsvarlig stor, tør Rugbrødsskorpe, som jeg hemmelig knuste saameget, at den som en fast Prop kunde gaa ned og lukke for Opkastning ud af Mavemunden, idet jeg da søgte at skuffe Lind ved at bortpractisere det lunkne Vand, hvilket jeg lod som jeg drak, medens jeg derimod heldte det udenfor ned ad Brystet.

Da jeg omtrent efter et Aars Forløb blev alene med Lind, var det forbi med alt Drengegalskab. Jeg fantaserede da i Enrum enten paa min Fløite eller i slette Vers paa Papiret, eller jeg fordybede mig i en eller anden Bog, som jeg opnusede i Linds Bibliothek. Omsider blev Engelsk vort daglige Omgangssprog, og det morede Lind særdeles, naar vi spadserede paa offentlige Veie eller Gader at vække Opsigt ved lydeligt at passiare med mig paa Engelsk. Af Omgangsvener havde han ikke andre end ovennævnte Mr. Coc, en gammel Instrumentmager Hoffmann i Knabrostrædet og et Par veritable engelske Huse i Bredgaden, hvor han dog sjeldent kom; men over alt skulde jeg være med baade hos Høie og Lave, selv naar han engang imellem besøgte Geheimeraad Malling, og naar han besøgte de fattige Hjem for deltagende at yde Hjælp. Han havde en gammel Søster, som han underholdt, hun boede i Lønganstrædet, og kun naar jeg skulde bringe hende noget eller havde et eller andet særligt Ærinde at besørge, fik jeg Lov at gaa paa egen Haand. Moder havde efter Faders Død søgt og erholdt en Plads hos Oldfruen ved Fødselsstiftelsen, en Madam Frost, der nok ikke var videre god, og hvor hun, der havde regjeret som en selvstændig og agtet Borgermadam, nu maatte virke i en underordnet Stilling og ofte arbeide strengt i Forhold til sin Alder; men hun havde

dog sit Udkomme. Nu havde hun imidlertid en Cousine, en gammel Jomfru Kjær, der i lille Kongensgade i en Stueetage havde etableret en Fabrik og Handel med Kjødfars, Kjødpoelser, Rullepoelser o. s. v. der havde vundet et vist Renommé, og gik godt. Hun var meget ældre end Moder, og da hun vilde trække sig tilbage fra Forretningen (det var i 1821) overtog Moder denne. Hun kunde nu saa jævnt hen ernære sig herved, tage min Søster Petrine hjem til sig, samt lade ogsaa mig engang imellem komme hjem. Dette skete dog ikke ofte; thi Lind vilde og kunde ikke afsee mig synderligt. Den eneste Gang han afveg herfra blev uheldbringende for ham og betydningsfuld for mig. En Eftermiddag i Feb. 1822 kom den føromtalte Mr. Coc til Lind, der saa sagde til mig, at han og Coc den Aften skulde et Sted hen, hvor jeg ikke kunde gaa med, hvorfor han bød mig gaa hjem til Moder og blive der, til han kom og hentede mig senere paa Aftenen. Dette gjorde jeg; da Klokken imidlertid var bleven 11 og derover, og Moder trængte til at komme til Ro, lod hun mig gaa. Det var en klar Frostnat, og da jeg ikke var forkjælet, kunde jeg jo i alt Fald oppebie hans Hjemkomst paa Bænken i Colonnaden uden for Bygningen. Saaledes blev det, og jeg havde vel siddet og sovet der en Times Tid, da der ved Vagten blev gjort Allarm og Anmeldelse om, at en gammel Mand, formentlig en Skipper, var gaaet Feil af Holmens Bro og saaledes faldet i Canalen. Man havde nu fisket ham op, og da Kassen med Redningsredskaber for Drukneede i Følge det ved Vagten opslaaede sort-hvide Skilt var her, kom nu fire Vægttere bærende den Forulykkede paa en Stige, ledsaget af en fra nærmeste Barberstue ved Holmens Canal afhentet Barbersvend samt enkelte af de nysgjerrige Personer, der indfinde sig til enhver Tid og paa ethvert Sted. Blandt disse var nu ogsaa jeg. Den paagjældende laa paa Maven, men da han var bleven bragt ind i Vagtstuen, og Redningskassen var taget frem blev han lagt paa Ryggen paa Bordet og nu saa jeg til min grænseløse Forfærdelse, at det var min gamle Velgjører Lind. Jeg skreg høit, græd og fortalte, hvem den gamle Mand var, opfordrede de Tilstedeværende til at gjøre alt for at bringe ham til Live, kram-

mede og gned den Dødes Hænder. Jeg siger „den Dødes“, thi død var han, og var han det ikke, saa maatte han blive det. Først skjændtes nemlig Vægteren og Barbersvendenden om Behandlingen; da Kassen saa kom frem, viste det sig, at den var lukket med Commandantskabets Segl, som Vagtcommandeuren, en Underofficer, ikke vilde aabne, før han ved en afsendt Ordonnants fik indhentet Commandantens Tilladelse dertil — han var jo en Soldat af Frederik VI's Skole. Efter en Del Kjævl herom, angav Barbersvenden sit Navn og erklærede, at han paa sit Ansvar vilde aabne Kassen. Dette skete, og saa viste det sig, at den — som alt i den Tid — var i høieste Grad i Uorden og til ingen Nytte, idet der i den kun fandtes et Par Børster, en ubrugelig Sprøite og nogle Smaaflasker, hvis Indhold dels var udtørret og dels fordærvet. Saaledes hengik godt en halv Time, og da man endelig sprættede Klæderne op og forsøgte en Aareaabning, constaterede Barbersvenden, at det Hele var koldt, stift og dødt. Jeg fik da Lov til at tage Linds Nøgler, og da jeg bestemt lovede, at der strax næste Dag skulde blive sørget for Liget, blev det tilladt at dette forblev i Vagstuen den Nat. Der stod jeg i den vinterkolde Morgendæmring. Atter en voldsom, unaturlig Død, atter en Sønderrivelse af Forholdet! Atter dyb Sorg og Mørke omkring mig! Nedbøiet vaklede eller stavrede jeg da hen i Lille Kongensgade til Moder for at bringe hende den forfærdelige Efterretning om det passerede og for hos hende at oppebie Morgendagen, da jeg kunde gaa til Kontoret og gjøre Linds Colleger bekendt med Nattens Hændelse. I Følge Mr. Cox's Forklaring havde han Kl. c. 11 eller noget derover fulgt Lind hjem til Vagten, hvor de vare skiltes ad. Lind maa da være kommet i Tanker om, at han havde lovet at hente mig hos Moder, og i dette Øiemed er han alene vendt om og har villet gaa over Holmens Bro. Denne var en Træbro med et simpelt aabent Jærngelænder og en ussel Tranlygte paa hver Side. Ved Broens høire Side umiddelbart op til denne var et saakaldt Slæbested, der om Natten blev lukket med store Trælemme, der ganske gik i Retning med Broen, og ved dette Slæbesteds høire Side var ligeledes anbragt en af bemeldte søv-

nige Tranlygter. Der var saaledes 3 Lygter i lige stor Afstand fra hverandre, og begge de aabne Rum imellem disse begyndte, naar man kom fra Slotspladsen med en ligeartet skraat opstigende Træbro. Den der i den slette Belysning tog Feil og gik ad Slæbestedslemmen, maatte plumpe ud i Canalen.

Nogen Tid derefter skete det samme med en Tjenestepige, som dog blev reddet, fordi Skjørterne havde baaret hende op; dette blev dog, ligesom Tilfældet med Lind, aldeles uænset, indtil en Artillerist med [to Commisbrød under Armene paa samme Maade gik i Vandet og druknede. Saa først blev der i lige Retning med Bolværket reist et Par Pæle og slaaet en Bom for bemeldte Fælde. Saaledes skulde da denne ædle, gudfrygtige og menneskekjærlige Mand ende sit Liv ved en ufrivillig Kuld-bøtte ud i den mørke Canal. Han der under Forsynets besynderlige Beskyttelse flere Gange var seilet over det atlantiske Ocean, havde pløiet Middelhavet og det ægæiske Hav i flere Retninger, havde baade der og i Ørkenen overstaaet saa mange Farer, som han saa gjerne fortalte om, han skulde nu i sin høie Alder ende sit Liv paa en saadan Maade blot for efter sin Bestemmelse at gaa hen og hente mig, der sandsynligvis allerede da sad og ventede paa ham. Jeg var 14¹/₂ Aar gammel; at jeg allerede dengang og endog længe før var temmelig brugbar og paalidelig, havde jeg haft Leilighed til at bevise. Vor skikkelige Kasserer, Berthelsen, havde stadig laboreret under en tiltagende Øiensvaghed, og da det Tidspunkt kom, da han skulde underkaste sig en Øienoperation, var Lind saa god — for at B. ikke skulde miste noget af sin knappe Embedsgage — tillige at overtage Kassererforretningen, som han saa satte mig til at besørge, skjøndt jeg kun var 13 Aar, og Oppebørslerne daglig vare mellem 1200 og 2000 Rd. Disse Penge bleve derefter hver Dag af mig bragt til „Zahlkammeret“, som det dengang hed, og Regnskab af Lind paa B.'s Vegne aflagt hver Maaned, uden at jeg mindes, at der indtraf andre Feil eller Uheld dermed i henved et Aar, end at jeg et Par Gange blev narret med falske Sedler, hvilket ikke var saa besynderligt, naar det erindres, at man da endnu havde Eenrigsdalerssedler, der derhos vare saa slette i Originalen,

at jeg for Spøg temmelig skuffende efterskrev en saadan, men fik speciel Straf derfor, da jeg nok saa stolt og trohjærtet kom og viste Lind den.

Det gjaldt nu om uopholdelig at faa mig confirmeret, men der var kun 2 à 3 Maaneder til Paasken, og de almindelige Sognepræster havde nok af Confirmander, saa at de ikke vilde modtage en Marodeur eller Efternøler, som jeg kunde anses for. Moder fik da den Ide, at tage mig med hen til Hofconfessionarius Liebenberg, der som Slotspræst kun havde faa Confirmander. Han examinerede mig strax og fandt mig tilstrækkelig moden til Antagelse — jeg kunde naturligvis dengang alle Evangelierne, de fleste Psalmer m. m. udenad, som Følge af min flittige Kirkegang i de 4½ Aar hos Lind. Jeg blev saa confirmeret i Vartou Kirke i April 1822; vi vare kun 3 Dreng, men 11 Piger. Geheimeraad Malling havde paa given Anledning sagt til Lind: „Ja, sæt De Hoved paa Drengen, saa skal jeg nok sørge for ham,“ og i Henhold hertil meldte jeg mig hos Excellencen. Det lod ogsaa til, at han havde en Hensigt med mig, thi han opfordrede mig til at see, om jeg kunde skaffe mig nogen Undervisning i Bogbinderi, da der i Statsarchiverne forekom saa mange Sager og Aktstykker, som man ikke kunde lade Uindviede see. I et Par Maaneder arbejdede jeg derfor nogle Timer daglig hos en gammel Bogbinder Scharling i Lille Kongensgade, men hvad Malling angik, saa vist det sig snart, at Ordsproget „Naar Barnet er dødt, er Fadderskabet ude,“ var fuldstændig berettiget. Vi satte Avertissementer i Avisen, og jeg meldte mig efter andres, men Sommeren og Efteraaret hengik, uden at det blev mig muligt at opnaa noget. I min Fortvivlelse gik jeg endog til den gamle General, Grev Schulemburg og meldte mig eller begjærede Ansættelse ved Fodgarden enten som Underofficer eller som Hoboist, men han syntes, jeg var for lille dertil. Omsider ved Nytaarstid blev jeg efter et Avertissement „antaget paa Prøve“, som det hed, af en Kjøbmand Zoffmann i Kjøge, der vilde have en Dreng, som han kun behøvede at give Føde og Husly, og som han kunde tumle og jage med. Naa, Moder og jeg vare villige nok, og hun især saae et bestemt Fingerpeg her af den

urokelig fast bestemte Skjæbne; thi jeg var jo født i eller under Vægtens Himmeltegn, og saa var det jo givet, at jeg skulde finde mit Erhverv ved Handelen. Alt blev nu ordnet i en Fart, og en af de første Dage i Januar skulde jeg afsendes. I en af Gjæstgivergaardene paa Vestergade opspurgte vi en Bonde, der havde hjemme paa den anden Side af Kjøge og altsaa skulde igjennem denne By; da de 5 Mil ad gamle Kjøge Landevei var en Dagsreise, skulde vi age fra Hovedstaden om Morgen. Jeg mødte da i fuldstændig Sommercostyme, kun forsynet med en gammel tynd Chenillie og en Voxdugskasket paa Hovedet. Dengang kjendte nemlig Borgerbørn hverken til Uldtrøier eller Underbenklæder, og Costymet om Vinteren var derfor kun ved lidt Overtøi forskjelligt fra om Sommeren. Jeg satte mig freidig og glad op hos Bonden og forestillede mig den forestaaende Reise som en Slags længere Skovtur, men jeg fik snart andet at vide. Det var nemlig en meget streng Kulde, Frost med Blæst fra Kallebodstrand, som Veien dengang saa temnelig fulgte. Ved hver Kro holdt Bonden, gik ind og forfriskede sig, medens jeg krøb sammen og blev siddende helt stiv og gennemfrossen uden at faa hverken vaadt eller tørt. Da vi efter 7 à 8 Timers Kjørsel kom til Kjøge og holdt udenfor Zoffmanns Butik, var jeg halvdød, idet jeg ikke mere var i Stand til at røre et Lem; see og høre kunde jeg endnu, men Tungen var allerede stiv i Munden, saa at jeg, da man løftede mig af Vognen og bar mig ind, ikke kunde sige saa meget som „god Dag“. Samme Mester Zoffmann havde nylig giftet sig og etableret en ussel lille Handel. Ved de saakaldte Kalvekudske, der fra de store Godser hinsides Kjøge kjørte gennem denne til Kjøbenhavn omtrent hver 3die Dag, fik Z. herfra Colonialvarer, Kaffe, Sukker, The, Ris o. s. v. i Pundervis, som vi saa afveiede i Lod og Qvinter i smaa spidse Papirposer. Dem solgte vi saa til dem af Nabolagets Smaafolk, der behøvede slige smaa Kvantiteter. Den unge Madam spandt Hørgarnstraad, denne farvedes blaa, rød, sort og brun, og jeg vandt den paa en Vinde og dokkede den op, for saaledes at sælge den til Lysthavende. Z. havde været Isenkræmmersvend og forstod ved Hjælp af en Fil at lave Strikkepinde af Jærn-

traad. Dette lærte jeg da ogsaa snart; Pinde af forskjellige Dimensioner i Tykkelse bleve da bundne sammen 5 i hvert Bundt; det kaldtes „en Gang“. Lysestøbere vare vi endelig ogsaa. Hele denne Negotie havde jeg lært, inden 2 Maaneder vare hengaaede, og der blev nu forhandlet mellem Z. og Moder om Kontrakten. Z. fordrede, at jeg skulde staa 5 Aar i Lære, og at Moder imidlertid skulde holde mig med alle Klædningsstykker, saavel de indre som de ydre. Jeg skrev til Moder og protesterede afgjort mod, at nogensomhelst Kontrakt blev oprettet, dels fordi jeg aldeles intet kunde lære af Handelsvæsen og Bogføring hos Zoffmann, og dels fordi han efter at de to saakaldte Prøvemaaneder vare hengaaede, og han ansaa det for fastslaaet, at jeg skulde blive hos ham, var begyndt at behandle mig slet. Han havde nemlig i Marts Maaned givet mig Nattelogi i et Slags Skur ude i Gaarden, der hidtil var blevet benyttet til Hønse- og Duehus, men befundet for koldt for Dyrene. En af vore Handelsartikler var Sirup; dette havde vi hidtil erholdt i en Dunk, hvoraf det hældtes paa den Blikkande, der havdes i Butikken. Men engang havde Z. grebet sig rigtig an og faaet en Halvotting hjem, med et Vridbor blev der boret et Hul af Tykkelse som en Pennepose. Halvottingen blev lagt paa et Lad, Kanden sat paa Gulvet saaledes, at den tynde Sirupsstraale lige kunde falde ned i Kanden, og da det vel kunde vare et Par Timer, inden denne blev fyldt, blev jeg anbragt paa en Skammel med en Pind i Haanden til at sætte i Hullet, naar Kanden var fuld. Om Aftenen Kl. 8 à 9, da dette var ordnet saaledes, tog Z. sin Kone under Armen og gik. Der sad jeg og gloede saa længe paa den kjedelige tynde Sirupsstraale, til Søvnens sænkede sig paa mine Øienlaage, og da intet Menneske kom i Butikken, gik alt sin rolige Gang. Lyset brændte ned i Stagen, Siruppen flød over Kanden og hen ad Gulvet, medens mit Hoved hang sovende ned paa mine Knæ. Uagtet Tabet af Sirup var saare ringe, da det Hele var løbet hen i en Krog paa Gulvet, hvor vi øste det op og solgte det ligegodt — thi noget Snavs mere eller mindre i den Sirup, der da solgtes, var ikke til at mærke, — kjendte Zoffmanns Raseri dog ingen Grænse. Han slæbte mig ved Haaret

ind i Stuen, satte mit Hoved mellem sine Ben og pryglede mig saaledes, at baade Næse og Mund blødte stærkt paa mig. Jeg blev derpaa kastet ind i mit Sovehul med den Besked, at næste Gang jeg saaledes forsov mig, skulde Blodet ikke alene komme til at flyde af Næse og Mund, men ogsaa ned ad Ryggen. — Nu skrev jeg kort og godt til Moder, at dersom hun nu ikke inden 8 Dage gjorde Alvor af at tage mig herfra, vilde jeg følge Faders Exempel, løbe min Vei, kaste mig ud i Livet, hvorledes dette end blev, og hun kunde være ganske rolig — hun skulde aldrig mere faa mig at see. Nogle Dage efter kom da ogsaa Moder til Kjøge, optraadte med fornøden Alvor og Kraft mod Zoffmann og fik Sagen ordnet saaledes, at jeg nogle Dage efter skulde sendes hjem med mit Tøi.

En svensk Kjøbmand, der kaldte sig „du Bordieu“ og boede i Carlsrona, søgte i Avisen en dansk Dreng; jeg meldte mig, og han tilbød strax at tage mig med sig, gjorde rigtignok Krav paa, at jeg i 6 Aar skulde være Lærling, men til Gjengjæld skulde han holde mig med Klæder og alt nødvendigt. Min Kuffert blev da pakket og sendt ud paa Toldboden, men da intet Menneske dengang kunde komme over et Lands Grænser eller ind i et andet Land uden Pas, løb jeg i sidste Øieblik til Politikontoret for at faa et Pas. Her maatte jeg opgive, hvad min Fader havde været, og da man hørte, at han havde været Coffardicaptain, som det da hed, blev det mig paalagt først at skaffe Attest fra Mønstringsskriveren, Sletting, om at jeg ikke stod i Sørullen. Herom havde vi ikke den mindste Anelse; men see, jeg, en Borgermandssøn i Kjøbenhavn (hvilke da alle vare fri for Værnepligt) var som Søn af en Sømand ligesaa fuldt under Vornedskabet som dengang Bondens Søn. Altsaa intet Pas, ingen Reise og ingen svensk Emploi! Væk vare alle Planer og Forhaabninger, væk reiste Svenskeren, og jeg tradskede hjem igjen til Moder i Lille Kongensgade med min Koffert. Et Gavn havde dog denne lille Episode, i det Moders Lavværge, Procurator Taagerup, boende i „Commoden“ ved Raadstuen, derefter ansøgte og erhvervede for mig Afskeds-patent af 25 August 1823, hvorefter jeg var udslettet af Sø-

rullen. Sommeren gik hen, jeg fyldte mit 16de Aar, og endnu syntes alle de Veie, Moder og jeg attraaede, at være lukkede. Men endelig lykkedes vore Efterforskninger i Efteraaret 1823. I Følge et Avertissement i Berlingske Avis, hvori der søgtes en rask Dreng til en Provinskjøbmand, meldte jeg mig hos Hørkræmmerne Jensen og Lange paa Vestergade. Principalen var Købmand Clemens Bloch i Stege paa Møen, og da der netop i Havnen laa en Skipper fra Stege, der kunde tage mig med, blev alt i en Fart bragt i Orden. Den 5te November 1823 sagde jeg Hjemmet Farvel med let Hjerte og glad Sind, og den 9de s. M. om Morgenen gik jeg i Land i Stege, meldte mig hos Købmand Bloch og blev vel modtaget. Da vi efter et Par Maaneders Forløb fandt os tilfredse med hinanden, blev Contracten undertegnet, lydende paa at jeg i 6 Aar fra 1 Januar 1824 at regne skulde staa i Lære og i dette Tidsrum have alt i Blochs Hus; den 1 Januar 1830 skulde jeg erklæres for Svend, have Svendeklædning, og hvis jeg ønskede det og Bloch var tilfreds med mig, blive et Aar hos ham som Svend. Stege var dengang en nærsom By med betydelig Skibsfart og Kornhandel. Den største Handel drev gamle Christopher Hage, men næst efter ham var Bloch en af Byens Matadorer. Foruden Kornhandelen havde han en komplet Tømmerhandel, Oplag af Jern, Kul, Sild, Salt, Kalk, Tjære og Fisk m. m. henhørende til Hørkravarer, fuldstændig Urtekramshandel, alle for Bondestanden fornødne Manufakturvarer lige til Silkebaand i alle Nuancer; endvidere solgtes Porcelain, Glas, Brændevin og andre Spirituosa. Brænderi drev han ligeledes. Endelig solgte han alle Slags Saalelæder samt Smurtlæder, det sidste endog fra eget Garveri. Her var altsaa nok baade at lære og tage fat paa fra Morgen tidlig til Aften, og det gjorde jeg ogsaa med alt det Liv og den Lyst, der boede i mig. Paa Grund af Blochs tidligere Erfaringer fik jeg aldrig Lov til at komme ud hverken til Bøndergilder eller andre Fornøielser udenfor Huset, men da vi havde Heste og Vogne samt Ridehest til de forefaldende Forretninger, og Handelen var saa livlig, flersidig og omfattende, savnede jeg slet ikke saadanne Fornøielser, hvortil der desuden aldrig syntes at være Tid.

Foruden Bloch selv var der kun en ældre Svend, Leegaard, og mig, der assisteredes af en gammel Kornmaaler, Theisen, og et Par faste Karle, idet vi ved større Kornudskibninger antog Dagleiere. Kjøbmand Bloch var egentlig en god Mand, han havde været gift en Gang tidligere, af hvilket Ægteskab der var 3 Børn, 2 Dreng og 1 Pige, som endnu vare smaa, da jeg kom i Huset. Den anden Kone, Louise født Lassen, var en fyldig Brunette, der tidligere havde været gift med en Læge, fra hvem hun var separeret. Bloch gik meget i Byen og deltog, med Undtagelse af Kornindkjøbet, saare lidet i Forretningerne. Disse passedes udelukkende af Leegaard og mig, og det gik da uafbrudt løs med at tumle paa Kornmagasinerne, i Pakhusene, i Butikken, paa Tømmerpladsen o. s. v. alt under uendeligt Vrøvl med Bønderne, samt afvexlende med de fornødne Maaltider, der indtoges, naar der var Tid dertil, men under jævnlig Nydelse af Brændevin, hvori jeg drev det temmelig vidt uden at anfægtes deraf. I April 1827 etablerede Leegaard ved Blochs Hjælp en egen lille Butikshandel der i Byen, hvorefter jeg alene med en Dreng, Fritz Høhling, fra Københavns, overtog hele Bedriften. Bemeldte Dreng voldte mig en Del Knuder, da han var en ægte københavnsk Gadedreng, der baade løi og indledede Forbindelser med adskillige nærboende Bønder, der fandt deres Regning ved at forære ham Frugt o. l., og min Aarvaagenhed herimod blev kun slet belønnet; thi Drengen var smuk og forslagen, og Madamen tog ham altid under sine beskyttende Vinger. Allerede Kl. 6 à 7 om Morgenen begyndte Virksomheden, om Sommeren endog ofte tidligere. Folkene fik da Davre, som bestod i en kogt salt Sild, hvortil Karlene fik en Snaps, samt derefter varm Ølost og varmt Øl og Mælk sammen. En særlig god Sild blev da kogt til mig, hvortil jeg drak en stor Snaps, og saa begyndte Arbejdet, hvori jeg fuldt saa vel som nogen Arbeidsmand tog Del. Kl. 8 à 8½ kunde jeg saa, hvis jeg var ved Haanden — to af vore Kornmagasiner vare andet Steds i Byen — faa The og Smørrebrød. Derefter blev Frokosten smurt og sat ud i Butikken, hvor vi saa kunde spise, naar der blev Leilighed.

Middagsmaden spiste vi i Regelen staaende ved Disken, undtagen ved de store Høitider, da Alt var lukket. Søndagen efter Høimesse var Butikken nemlig aaben, og vi spiste da kun paa Omgang inde ved Bordet. Aftensmaden blev ligeledes bragt os ud, og jeg kan med fuldstændig Sandhed sige, at jeg egentlig aldrig sad paa en Stol. Men naar det saa traf sig engang imellem, at jeg om Aftenen kom ind i en varm Stue og satte mig, varede det heller ikke længe, før jeg faldt i Søvn og kunde da sove saa grundigt, at jeg efter nogen Tid at have svaieet frem og tilbage med Overkroppen faldt ned paa Gulvet. Dette blev naturligvis lil Grin for de Tilstedeværende, og da jeg ikke holdt af at være det, blev jeg i Regelen hellere ude i den kolde Butik, til denne lukkedes, og jeg kunde gaa i Seng. Bloch skulde i Klubben hver Aften; Madamen holdt ikke af, at Pigerne skulde blive oppe efter ham, fordi hun for at bruge dem om Dagen ønskede, at de skulde have deres Nattesøvn. Han var villig — syntes det — til at tage Nøglen med sig, men dette ønskede Madamen heller ikke; thi hun troede, at naar han vidste eller erindrede, at jeg sad oppe efter ham, vilde dette bevæge ham til at komme tidligere hjem, men hverken Bloch eller hans Medspillere bekymrede sig et eneste Øjeblik, om jeg eller en anden Hund laa hjemme paa Vagt efter ham. Døren til Gaden, ad hvilken han skulde komme, var nemlig den egentlige Butiksdør, der om Dagen stod paa vid Gab og vel kunde lukkes om Natten, men da den ikke kunde laases, før Bloch kom hjem, forblev den uafslukket. Der var rigtignok en Klokke, men naar jeg sov, kunde man gjerne skyde et Gevær af, uden at jeg vaagnede, og da jeg kjendte min Svaghed til at falde ned af Stolen, havde jeg intet andet Middel til denne Vagt, end at sætte mig paa Gulvet med Ryggen mod den uaflaasede Dør. Men da Sønnen fik Herredømmet over mig, gled jeg sagtelig og ubevidst om, og i Regelen fandt Bloch mig da, naar han om Natten eller stundom senere kom hjem, liggende for Døren ganske som en Hund, som han først maatte skubbe af Veien og vække, før han kunde komme ind. Dette

forefaldt uden mindste Hensyn til, om Vinterkulden var nok saa streng eller Gulvet nok saa snavset.

En vis Slags Sport eller rettere Krig førtes dengang af Handelsstanden, især af de større Handlende, navnlig i Søkjøbstæderne, mod Toldvæsenet; og da Byernes Smaafolk førte en lignende Krig — naturligvis i mindre Maalestok — mod Consumtionsvæsenet, var de stakkels Told- og Consumtionsbetjentes Stilling visselig langt fra behagelig. Betjentenes Antal i Stege var temmelig betydeligt, men deres Lønning var knap. Alle paa en nær vare Familiefædre, og da de vare henviste til at søge deres bedste Indtægter ved de extraordinære Ducører for eller Andele af Anholdelser, hvor Smuglerier af toldbare Varer eller af Mølleposer fandt Sted, saa vare de naturligvis gridske paa slige Anholdelser, men hvad Varesmugleriet angik, da var Opsynet mindre heldigt stillet. Thi ikke alene stod alle Betjentene mere eller mindre debiterede i Kjøbmændenes Bøger for alle Slags ikke betalte Varer, men Varesmugleriet foretoges fra Handelsstandens Side i en saa storartet Maalestok og med en saadan Snildhed, Dristighed og Brutalitet, at det ligefrem var livsfarligt for Toldvæsenet at forsøge paa en natlig OVERRUMPLING, da vi ved de rigtig store Efteraarssmuglerier assisteredes af Nyords Lodserne med deres prægtige Baade og disse Lodser vilde, hvis de bleve grebne i Tolddefraudationer, uden videre miste deres Lodsret. Hertil kom, at vi 3: Kjøbmændene og deres Folk, nemlig Handelsbetjentene, Pakhuskarle m. m. vare forvovne og routinerede og fandt til enhver Tid samme Understøttelse hos hele den simple Befolkning, som Røverne i Bjergene paa Sicilien finde hos Bønderne, idet alle hadede Toldvæsenet og dettes ulykkelige Udøvere. Denne Krig med alle de dertil knyttede hemmelige Anslag, Smaafarer, Anstrengelser og Triumfer tiltalte især mig, og allerede som syttenaars Dreng tog jeg Del heri med en saadan Lyst og Udholdenhed, et saadant Vikingemod, at jeg blev søgt og udlaant som Deltager, selv hvor det slet ikke eller kun for en ringe Del var vore Varer, der skulde indsniges. „Det gjælder kun at tro, den Sag er god, man ofrer sine Kræfter og sit Blod“, er der skrevet et Sted, og vi troede virkelig, at vor

Sag var god. Det var jo vore egne Varer, vi bjergede. Kampen dreiede sig jo, om vi skulde betale en Toldafgift, der var urime-
 lig høi eller ved vor Snildhed blive fri derfor. Det var altsaa
 en Kamp, en Feide, en Krig, hvorunder vi syntes, at alt var
 tilladt, naar det bare gik godt. Og at det — trods flere paa-
 faldende og grove Voldsomheder — gik godt, skyldes vel for
 en Del de foran antydede forskjellige Omstændigheder og for en
 meget væsentlig Del Øvrighedens Humanitet eller Skaansel, idet
 Justitsraad, By- og Herredsfoged Meincke ledede alle Klagemaal
 saaledes, at Ingen bleve ulykkelige, Intet opdagedes og alle Hi-
 storier saaledes bortfaldt. De fjendtlige Hære vare: Toldinspec-
 teuren, Kammerraad Kühl, Toldbetjentene Lindhard, Severin,
 Kammann, Kongerslev, Due og Ladhoff. Disse assisteredes af
 Krydstoldvæsenet i Stubbekjøbing og skulde tillige hjælpes (men
 blev det ikke) af Stege Lodsens Chr. Bryde. Mod disse nævnes
 som de værste: Kjøbmændene Frelle Frelsen, Hage, Bloch,
 Wulff og Berthelsen samt Handelsbetjentene Edv. Friese, Ferdn.
 Volff, Peter Ladhoff, Johannes Petersen og min Ringhed, un-
 derstøttede af Havnens Søfolk, adskillige godt betalte Drivere
 i Byen og mange Andre, navnlig ogsaa Bønderne paa Kysterne.
 Stundom forskaffede Toldvæsenet sig Angivere, men disse vare
 undertiden ogsaa falske. Naar et Skib kom hjem fra Lübeck
 fuld af Varer, holdt det sig gaaende enten i Hjelms Bugten eller
 i Grønsund eller Koster Strand. En Mand blev da hemmelig
 sat i Land med alle Connossementerne, der hurtig fordeltes om-
 kring til de paagældende Kjøbmænd. Skibets Beliggenhed i
 Farvandet blev os nøie betegnet og Natten derpaa blev da be-
 stemt til Losningen m. m. Vi gik da til Søs stille og skjult i
 velbemandede Baade, 10 à 12 Stykker og ofte flere, fandt Skibet
 og opsøgte med stort Besvær hver sine Varer: de af disse,
 der skulde indsmugles, fordi Tolden paa dem var særlig høi.
 En Del af Varerne bleve da ført til nærmeste Kyst og lagt ind
 hos os bekjendte Bønder for siden ved gunstig Leilighed sø-
 eller landværts at bringes ind i Byen, og alt hvad vi derefter
 kunde have i Baadene blev medtaget. Det var strenge Nætter
 disse, ikke alene med Arbeidet med at baxe og fremsøge vore

Kasser, Sække og Vareballer, men ogsaa fordi vi paa disse Søture jævnlig blev gjennemblødte. Naar vi havde sneget os gjennem Broen ind i Noret, hvor vi bag vore Haver i en Fart skulde have alt indbragt, kunde de fuldladede Baade naturligvis ikke løbe langt nok ind til Landingsstedet, og der var da intet andet gjøre end at springe ud i Vandet, og hver især tage paa Nakken, hvad han kunde magte, medens Folk i Land, som imidlertid havde holdt Vagt, bragte det i Behold. Affairen endte saa i Regelen med en Svir med god Beværtning og dygtig Drik — og en Dags Tid derefter løb Fartøiet pænt ind med de grovere og mindre tolddyre Varer. Hvad der midlertidig var oplagt hos Bønderne kom senere ind paa forskjellig Maade: gjennem Porten i Hølæs eller efter at være bragt til Byerne Bissinge, Tøvelde, Svensmark o. fl., der alle laa paa den anden Side af Noret, over dette i Baade eller paa andre Maader som t. Ex., at 3 à 4 lystige Fyre om Aftenen besøgte Toldbetjenten i hans Vagthus og drak ham dygtig til; under Spasen, der undertiden gik temmelig vidt, bemægtigede man sig Nøglen til Bommen, og medens Betjenten blev holdt inde, kjørte saa 3—4 svingende Læs igjennem. En Femdalerseddel eller anden Ducør beroligede da let Samvittigheden. Det traf sig ogsaa, at et Par Betjente i deres Iver fandt paa at patrouillere om Natten langs med Stranden bag Haverne, men naar dette faldt andre ubeleiligt, hændte det sig ogsaa, at de der mødte 3—4 Fruentimmer, der pryglede dem saa eftertrykkeligt af, at de snart tabte Lysten til at være nysgjerrige eller næsvise. Stundom kunde ogsaa en anonym Angivelse lokke dem paa Afveie og i Faldgruber, der vare fjernt fra Skuepladsen.

Udenfor Byen med fri Udsigt over Stranden ligger en Mark, „Rødsten“ kaldet. Her lod Toldvæsenet opføre et Hus til en Vagthavende. Han var der rigtignok kun om Dagen, men dette Vagthus generede dog. Her blev først en Nat Døren og begge Vinduerne borttagne, og da dette ikke hjalp, blev en anden Nat hele Huset aldeles nedrevet og sløifet, samt alle Resterne deraf splittet over hele Marken, saa at den stakkels Betjent om Morgenen forgjæves søgte efter sit Hus. Hvem havde gjort det? Ingen.

De Efterretninger og den Bistand, Toldvæsenet kunde have fra Stubbekjøbing Toldkrydsvæsen, kom ikke altid betimelig nok, og det blev da bestemt, at et selvstændigt kongeligt Krydsfartøi skulde etableres for Stege. Et saadant pænt Skib blev da bygget i Havnen, men da det var færdigt til at løbe af Stabelen skete der det mærkelige, at det Natten før sprængtes i Luften og splintredes i tusinde Stykker. Det viste sig at en Ledning var ført fra Hjørnet af en Have, hvor det gamle Stegeborg Slot engang havde ligget. Hvem havde gjort dette? Ingen.

Kjøbmand Frelsen kom med en hel Ladning Stykgods fra Lübeck. Stubbekjøbings Toldvæsen attraperede ham i Farvandet, bordede Skibet, forseglede alle Luger og Lemme ja selv Dæksplankerne med 120 Toldsegl og meldte det derpaa til Stege Toldvæsen; dette gik nu triumferende og gned sig i Hænderne, trygge ved den gjorte Fangst, thi nu var man nødt til at angive og fortolde alt. Jagten var godt kjendt, men de gik den ene Dag efter den anden og kiggede efter den, men Fartøiet blev borte. Efter c. 8 Dages Forløb kom det da, men tomt med Undtagelse af nogle Kurve hvidt Porcellain, nogle Leer og Skjæreknive samt Ballast. Frelsen, som var om Bord, fremviste et Consulatsbevis for, at Skibet var losset i Malmø. Sagen var, at vi ganske roligt havde brudt alle Seglene i god Ro, tømt Fartøiet i aaben Sø paa sædvanlig Maade, hvorefter Frelsen var løbet til Malmø, havde betalt 60 Specier for bemeldte Bevis, og kom nu efter fuldført Daad ganske freidig til Stege.

At dette og alle Udgifter samt Farer ved Smuglerierne dog kunde betale sig, hidrørte fra de urimelig høie Toldsatser. Da disse senere bleve fornuftig nedsatte, var der Ingen, der vovede at smugle synderligt. Staten fik da større Indtægter og behøvede desuden et langt ringere Toldpersonale.

Saasnart Stykgodset eller Colonialvarerne vare i Hus hos os, var al Fare forbi. Anderledes gik det med Klæde- og Manufakturvarerne, der skulde være forsynede med Toldstempel (Plumbering), og af og til kom Toldvæsenet og anstillede pludselige Husundersøgelser. For at foretage disse, skulde de imidlertid

være ledsagede af Øvrigheden, og det kunde derfor ikke forud holdes saa særdeles hemmeligt. Saa fik man travlt med at borttage fra Butikkerne det meste, man havde, og gjemme det paa de utroligste Steder; men undertiden lykkedes det dog Toldbetjentene at nappe adskilligt af den Slags Varer.

Den 11. December 1829 blev jeg paa en Slags solén Maade erklæret for at være Svend eller Commis, som det nu hedder, og stod samme Dag Fadder til en af Blochs Sønner, Emil, ved hvilken Leilighed det gik saare lystigt til. Nu var jeg da kommet saa vidt, og i Begyndelsen syntes jeg vel, at jeg dog nu var noget, men hvad skulde jeg vel kunne vente mig i denne Stilling for Fremtiden? Min Løn, 200 Rdl. aarlig, var kun til de fornødne Støvler og Klæder m. v., hvormed jeg nu skulde holde mig selv, og disse bleve stærkt medtagne af det idelige Sjov. Hvad hjalp mine Kræfter mig og mine haarde, arbejdsvante Hænder? Hvorledes skulde jeg, den fattige Svend, nogensinde kunde vente at etablere mig som Kjøbmand? I de 6 Aar, jeg havde været i Stege, havde 6 Smaakjøbmænd etableret sig, og deraf vare allerede de 3 gaaede i Vadsken — som man siger — og de andre førte en kummerlig Tilværelse. Ogsaa havde jeg en dunkel Anelse om, at besidde Evner og Kræfter til noget andet og mere, end hvad jeg i slig Stilling kunde opnaa. Jeg blev efter Haanden kjed og ækel ved det Vrøvl, det Kval og de smaa Snyderier og Sandhedsfornægtelser, der ere uadskillelig forbundne med Handelslivet, men tilsyneladende var jeg den muntre og rastløse 22aarige Yngling, der ikke veg tilbage for noget eller nogen. Da indtraadte den for mig skjæbnesvangre Begivenhed, der fremkaldte det afgjørende Vendepunkt.

Lørdag Aften den 9de October 1830 skulde jeg med mine Baade og flere andre ud paa en af vore Efteraarsexpeditioner for at losse et Skib i Søen. Dette var da rigtig besørget, men da vi nærmede os Byen for som sædvanligt at liste os gennem Broen ind i Noret, kom der Advarsel til os om ikke at gaa ind, men søge Varerne oplagte, hvor vi kunde, hos Bønder paa Kysten. Hver af Baadene søgte nu sit Smuthul. Jeg gik til Kysten ved

Tjørnemark By, fik mine Sager gjemt i Laden hos en derboende Bonde, lod de tomme Baade gaa andet Steds hen og begav mig samme Nat til Fods til Stege for at conferere med Bloch om, hvad videre var at foretage. Her erfarede jeg, at Toldvæsenet ved dets Spioner var blevet underrettet om vort Foretagende, havde faaet Forstærkning fra Vordingborg, havde Vagt ude og ved Bomme spærret Broløbet. Det ansaas derfor raadeligst, at jeg hemmelig listede mig til Fods ud til Lendemarke — den første Bondeby udenfor Stege — leiede en Hest der, red til Tjørnemark, hvor Varerne paa Grund af Spioneriet ikke ansaas for sikre, og derfor fik dem ført til et andet umistænkt og dog beleiligt Sted. Noget lignende havde vi tidligere gjort og hidtil med Held. Saaledes gik det ogsaa. Bonden, Jacob Petersen, der var bange for en Husundersøgelse, var strax villig til at overlade mig to Vogne, forsynede med rigelig Halm, hvori Alt blev anbragt, og uden Ophold begav jeg mig med min lille Karavane — jeg til Hest — Søndag Morgen den 10de ad almindelig ubefarne Markveie ind i Landet for i sydøstlig Retning at naa til en af de tre Byer, Bissinge, Tøvelde eller Svensmarke, der laa bekvemt for en senere Inddragning. Efter en Times Kjørsel saae jeg pludselig ad en tværløbende Markvei, hvor man mindst skulde vente det, Toldvæsenet komme farende i en Vogn med 4 Heste for. Min første Tanke var at lade mine Vogne kjøre, da de netop skulde gennem et Gjerdegab, kaste mig i Veien for Hestene, skjære Skaglerne over og som en Leonidas stille mig til Kamp mod hele Banden, indtil mine Vogne paa en eller anden Maade vare i Sikkerhed. Men da jeg saae, at Øvrigheden, Justitsraad Meincke, i Uniform var med, foruden Inspectør Kühl og 3 Betjente, opgav jeg denne Plan, der nok heller ikke havde duet. Paa deres Tilraab om det var mine Varer, der kjørtes der, svarede jeg lydelig nei og galoperede bort, medens Betjentene som hungrige Rovdyr kastede sig over mine Vogne. Hvilket Slag, Formuestab for Bloch, og hvilket Nederlag for mig! Og hvilken Triumf for det os fjendtlige Parti: Toldvæsenet. Med hvilken Gridskhed var det ikke faldet over mine Vogne! og jeg havde maattet fornægte mig selv og flygte.

En Tid red jeg om uden at vide, hvor jeg var. Jeg kom til et Krat, red derind, bandt min Hest og satte mig ned paa Jorden for i Ro og Ensomhed at tænke over det passerede. Jeg havde jo intet at bebreide mig i Henseende til Plan eller Conduite. Nei, det var alene min ulykkelige Skjæbne, den Forbandelse, der hvilede over mig, at skulle bringe Sorg, Ulykke og Ondt over dem, jeg var knyttet til. Kun denne ene Tanke beherskede mig. Min Fødsel, min kummerlige Barndom, Moders Ytringer om det Uheld, der hængte ved mig, Linds Endeligt og nu Blochs og hans Families Tab. De, jeg holdt af, skulde nu til Dels ruineres saaledes! Jeg Ulykkesfugl! og saa dette usle Liv. Hvor skulde jeg vende mig hen? Jeg skammede mig, hadede mig selv; hvorledes vilde alle de, der hidtil havde set op eller hen til mig som den, der kunde overvinde Alt og Alle, nu betragte mig? Nei, nu var det mig klart! kun Døden kunde udfri mig fra alle disse Kvaler. Jeg havde ingen Trøst og ingen Hjælp at vente hverken af Slægt eller Venner! Men jeg havde min kjærlige Gud i Himlen. Han havde sat mig i Verden, og han vilde som en god Fader igjen modtage mig. Jeg havde jo Kniven hos mig, en lille Dolk, som jeg ansaa for tilstrækkelig. Det var jo Søndag, jeg hørte Landsbykirkernes Klokker ringe. Det var, som om Kirkegaarden kaldte paa mig. Selvmordstanken var mig desuden ingenlunde fremmed, og gjennem hele denne sørgelige Logik kom jeg til den afgjørende Beslutning nu at gjøre Ende paa Historien. Hvorlænge jeg havde siddet eller ligget i dette Krat og grublet, ved jeg ikke, men flere Timer maa det have været. Thi da min Beslutning var fattet, men min Pligtfølelse bød mig at aflevere og betale den i Lendemarke leiede Hest, var det Eftermiddag og halv Skumring. Dette gjorde jeg saa. Rygtet om det passerede var endnu ikke naaet Manden, og han lod mig derfor uanfægtet gaa. Jeg gik da tilbage over Marker og Stier uden at vide hvorhen og uden mig bevidst at see et eneste Menneske. Mine Øine vare hæftede paa Jorden, den Jord, der snart skulde modtage dette jordiske Legeme, thi min Aand, mit Hjerteslag eller min Tanke var hos Gud, hvor jeg nu snart skulde skue det Lys og den Glæde, hvorom jeg jo

havde hørt saa mange Præster tale. Da det var blevet helt mørkt, befandt jeg mig et Par Mils Vei fra Stege i en Bondeby ved Navn Vollerup i det saakaldte Søndersogn, der grænser til Grønsund. Her boede en af vore bedste Kunder, Gaardeier Jeppe Jacobsen, en gammel venlig Mand, der havde en flink voxen Søn paa omtrent samme Alder som jeg. Bønderne i det Sogn eiede dengang selv en temmelig stor Skov, gik paa Jagt i denne og vare derfor vel forsynede med Skydevaaben, og da den Tanke opstod hos mig, at et saadant Bøsseskud vist var sikrere end Kniven, samt da jeg følt en stærk Trang til at skrive et Par Ord til Blochs og sige dem mit sidste Farvel, opsøgte jeg bemeldte Bonde, hvor jeg blev meget hjerteligt og vel modtaget og fik Tilbud om Mad og Drikke, hvad jeg dog afslog. Paa mit Forlangende fik jeg Papir, Pen og Blæk, og jeg skrev saa et Brev til Bloch, hvis Indhold var, at jeg paa Grund af den Ulykkesstjerne, der hvilede over mig, ansaa mig forpligtet til at gaa bort for ikke at bringe mere Ondt eller Sorg over dem, jeg var knyttet til og elskede. Da Brevet var skrevet, bad jeg Jeppe Jacobsen om at besørg det næste Dag og bad ham desuden om at laane mig en ladt Bøsse, da jeg var vis paa at have seet en Hare eller Ræv trykke sig ned paa Marken et Sted, hvor jeg nok mente at kunne pelse den. Men det vilde han paa ingen Maade — formodentlig har mit Udseende forraadt, hvad der foregik i mig; jeg tog da mit Brev til mig igjen og bød god Nat, men Sønnen vilde ikke lade mig gaa saaledes. Han gik med, tog mig under Armen og fulgte mig en Fjerdingvei henad Landeveien og tog ved Afskeden det Løfte af mig, at jeg vilde gaa hjem. Saa drev jeg af alene og kom da til det Resultat, at det i Grunden ogsaa var bedst, at mit Forehavende udførtes hjemme i vor egen til Tømmerpladsen stødende Have, hvor man saa om Morgenen kunde finde mit Lig og sørge for dette uden fremmede Menneskers Mellekomst. Da jeg omsider om Natten Kl. 12—1 kom til den lange Vase for ad denne at gaa ind i Byen, saae jeg i Maanelyset en Mand staa ligesom paa Vagt ved Rækværket, og da han i det samme hostede, kunde jeg kjende, at det var Bloch. Han havde jo

ikke seet mig siden den foregaaende Nat, vidste tilstrækkelig hvad der var sket, men var nu urolig for mig, hvem ingen havde seet, siden jeg i Lendemarke afleverede Hesten. Min fortvivlede Beslutning var imidlertid saa fast, at jeg, da jeg saae, at det var Bloch, trak mig tilbage og skjulte mig paa et af de mig bekendte mørke Steder nedenfor Vasen og først omtrent en halv Time efter, at han var gaaet hjem, krøb jeg op og listede mig ind i Byen om bag Haverne til vor egen Have, der var forsynet med aflaaset Laage i et høit Stengjærde, belagt med Tang, hvilket jeg dog let krøb over. I Lysthuset var Bord og Bænke, jeg lagde mit Brev og Kasket paa Bordet, bad endnu en inderlig Bøn til Gud, blottede Brystet og stak ubeskrivelig roligt og ganske langsomt Dolken ind i Mellemgulvet saa fast, at Sporet af Messingringen længe senere viste sig uden om det egentlige Saar. Jeg troede, at dette var tilstrækkeligt; jeg følte ingen Smerter, men da jeg trak Kniven ud og lagde den paa Bordet, væltede en tyk Blodstrøm ud af Saaret. Jeg tror nok, at jeg derefter satte mig ned paa Bænken og saae paa Blodstrømmen; thi jeg erindrer, at jeg med et Udraab til Gud faldt ned af Bænken. Saaledes tilsølet med Blod maa jeg have ligget i flere Timer, da jeg til min Rædsel med fuld Bevidsthed vaagnede af min Lethargi. Jeg reiste mig med en dunkel Ide om at kunne liste mig op gjennem Haven til mit Værelse, useet og maaske der fuldende min Beslutning paa en eller anden Maade. Jeg naaede ogsaa et Stykke op, men faldt atter her døende om paa en Tømmerstabel, hvor jeg uden at mærke det, forsløg Ansigtet flere Steder, og her blev jeg saa fundet tidlig om Morgen af en af vore Karle, (Jens Hemmingsen, som af Uro heller ikke havde været i Seng) liggende i en ny Blodstrøm. Han gjorde da Anskrig; vor Kusk Niels og Bloch selv kom da strax til og slæbte af med mig. Jeg var naturligvis magtesløs og villieløs, stum og uvidende om, hvad der skete. Bloch lod strax gamle Dr. Mackeprang fra Nybølle hente, og jeg blev bragt i Seng, hvor jeg i 2 Døgn henlaa bevidstløs, men derefter vaagnede jeg igjen til Liv. Dette Mirakel skyldtes følgende særegne Omstændigheder. Saa aldeles uvidende, jeg dengang var om

Menneskets indre Organisme, troede jeg, at den Del, der findes mellem Brystet og Maven og som kaldes Hjertekulen, indeholdt noget, der for Livet eller Tilværelsen var meget vigtigt; thi flere Gange havde jeg, hvor det gjaldt Kamp rigtig for Alvor, med afgjort Held blot anvendt et kraftigt Slag paa dette Sted og derved strakt de drabeligste Karle til Jorden. Altsaa troede jeg, at min Dolk der vilde ramme Livsaaren. Men da jeg siden Lørdag Aften Kl. 8—9, da jeg begav mig ud paa Søturen, ikke havde givet mig Tid eller havde haft Leilighed til at faa noget at spise, og jeg efter Katastrofen Søndag Morgen, den Dag og den paafølgende Nat, ikke ænsede Mad eller Drikke, ja knap var mig nogen jordisk Tilværelse bevidst, havde jeg, da min Gjerning fuldførtes i Lysthuset, bogstavelig intet nydt i mere end halvandet Døgn. Følgen var, at den aldeles tomme Mave dannede et hult eller tomt Rum indenfor den saakaldte Hjertekule, saaledes omtrent opfattede jeg Dr. Mackeprang's Forklaring. Til hans og Alles Forundring restitueredes jeg, og det endog saa hurtigt, at jeg efter c. 14 Dages Forløb kunde staa op, ja, gaa ud, om jeg vilde; men det vilde jeg ikke. Saa snart jeg begyndte at komme mig, kom Venner og Bekjendte til mig og fortalte, formodentlig i den Hensigt at opmuntre mig, hvilken Tumult, der havde været i Byen, men især ved Havnen af Sømændene, rettet mod Toldvæsenet. Mandag Aften, da Inspektør Kühl og de Betjente, der havde attraperet mig, vare samlede i Havnekontoret, var dette blevet omringet og alle Vinduerne slaaede ind saa voldsomt, at en Brosten havde ramt Kühl i Ryggen, saa at han maatte ligge til Sengs i flere Dage. De confiskerede Varer, som ingen Eiermand havde meldt sig til, vare, da Toldvæsenet selv intet Pakhus havde, blevne lagt ind i et øde Hus eller Skur, der tilhørte Hage og laa henad Kirkegaarden til. For dettes meget solide Port havde Toldvæsenet ladet anbringe en Jernstang og en stor Hængelaas. Men om Natten havde nogle Gavtyve fundet paa at slaa hele det ene Murfelt af Husets Væg ind og borttaget alle Varerne, uden at det kunde opdages, hvor disse vare blevne af, eller hvem der havde gjort det; sikkert var det, at Toldvæsenets Triumf her var kortvarig, og at

dets Fordel ved Anholdelsen blev til Intet. Dog — disse Historier interesserede mig da ikke mere. Jeg syntes at være vendt tilbage til Livet som et helt andet Menneske. Jeg var nu fredelig, spagfærdig, undvigende og lidet talende. I min endnu overspændte Fantasi havde jeg i min ensomme Rekonvalescenttid tilegnet mig den Tro, at Gud havde særlig bestemt mig til at udføre et eller andet i Verden, og med dette for Øie kunde jeg jo nu saa trygt styrte mig ud i Livet. Hans Finger vilde lede mig, Hans Haand vilde holde mig oppe. Disse Betragtninger gav mig Mod nok til trods Aarstiden og trods den store Uvished om, hvad der kunde opnaas, at forlade Byen og søge Ansættelse i en større Virksomhed i Hertugdømmerne eller længere Syd paa, da jeg dog endnu havde nogle Kundskaber i Tysk og Engelsk. Hvad der desuden bidrog til denne Beslutning var, at min Tistedeværelse der i Byen nu var næsten utaalelig. Jeg betragtedes som et Vidunder. Nysgjerrighed, Medlidenhed og virkelige eller formentlige Hentydninger plagede mig, og efter Overlæg med Bloch samt med hans Tilladelse og gode Bistand, blev da Reisen besluttet.

Alfred Hage, som styrede hele Faderens Handel, og som jeg i min Iver for min Principals Interesse saa ofte var optraadt imod, sendte nu Bud efter mig og tilbød mig at overtage Husets Detailhandel, hvilket var en selvstændig, god og indbringende Stilling. Men jeg takkede og sagde nei; han tilbød saa selv at give mig Anbefalingsbreve med til Handelshuse i Lübeck og Hamborg. Et Fjerdingsars Løn havde jeg til Gode, paa hvilken jeg fik en Vexel paa Flensborg; Bloch forsynede mig desuden med nogle Penge og en Reisesæk samt Anbefalinger, baade generelle og specielle, og da netop en særdeles god Ven af mig, den unge Skipper Frederik Hemmingsen Bo eller Boesens Jagtskib blev ladet for at gaa til Flensborg, sagde jeg Bloch og hele hans mig kjære Familie samt Venner og Bekjendte et alvorligt Farvel og forlod Stege den 12. Nov. 1830, netop 7 Aar og 3 Dage efter min Ankomst dertil.

Mit nye Liv begyndte altsaa ogsaa med Reise, men denne Gang uden Plan eller Maal. Dengang at reise var noget ganske

andet end nu. Dampskibsfart var nylig begyndt, men anvendtes kun paa enkelte vigtige Router, og Jernbaner kjendtes slet ikke. Seiladsen fra Stege til Flensborg varede 4 $\frac{1}{2}$ Dag. De første 3 Nætter, nemlig saalænge Fred. Boesen laa inde ved Bolværket i Flensborg, laa jeg om Bord i Fartøiet og tog derefter Logi i Byen hos Hans Chr. Rasch, da jeg endnu ikke havde faaet Besked om Ansættelse hos det derværende Handelshus Møller og Co. Et Par Dage efter fik jeg et Afslag derfra. Saa reiste jeg over Eckernførde til Kiel, hvor jeg havde særlige Anbefalingsbreve til to større Kjøbmænd, Bargum og J. Chr. Schmidt, der dog heller ikke havde Brug for mig. Her i Kiel bortbyttede jeg min Pistol for en Kaardestok, der var et udmærket Vaaben, men — hvad jeg først senere erfarede — var forbudt at medføre i Tyskland, naar den ikke stod anført i Passet. Reisen gik nu til Lübeck, hvor jeg havde et Anbefalingsbrev til en Mægler Heering i Fischstrasse, men ogsaa uden Nytte. Jeg opholdt mig dog en Uges Tid her med Forventninger, men reiste saa den 8. December derfra til Hamborg i Selskab med en Proprietær Kuhlmann og hans Datter fra Petersholm ved Veile; Kuhlmann var en særdeles smuk og behagelig Mand. Det Hus Hage havde anbefalet mig til i Hamborg tog saa koldt og afvisende imod mig, som om de slet ikke kjendte Hage, og jeg var følgelig strax færdig der. Men hvad nu? I en stor, mig aldeles fremmed By, med smaa Pengemidler, uden Erhverv eller Udsigt dertil. Situationen var vel fattelig, men Bekymringerne derover vanskeligere at faa Bugt med. Jeg havde nu i omtrent 14 Dage eller mere flakket om fra By til By uden Resultat. Dog her var jeg jo ukjendt og kunde kaste mig over, hvad det skulde være. I dette Øiemed gik jeg hele den lange Havn igjennem, Skib for Skib, især de engelske og amerikanske, for at søge Hyre eller blot komme over Atlanterhavet i hvilken som helst Stilling, idet jeg følte mig fuldt forvissat om, hvor jeg end kom hen, at jeg nok skulde gjøre mig gjældende og arbeide mig frem; men ogsaa denne Udvei var lukket. Elben var helt tillagt, og de Skibe, der laa ved Hamborg eller Altona, kunde derfor ikke tænke paa at seile før til Foraaret og havde indtil da ikke Brug for Mandskab.

Naa, atter spurgte jeg mig selv: Hvad saa? Nu stod, mente jeg, kun den militære Vei aaben for mig. Hertil var der da en ganske særegen Anledning i den store Gjæring, hvori hele Europa, men især Fastlandet befandt sig først efter den franske Juli-revolution, og dernæst ved den voldsomme Kamp, der fandt Sted mellem Holland og Belgien, der fuldstændigt løsrev sig i October s. A. Krigen fortsattes imidlertid langt ind i 1831, og skjønt der afholdtes en Londoner Conference, frygtede man overalt for en europæisk Krig. I samme Hus som Kuhlmann, boede en gammel, forhenværende holstensk Godseier Schalburg og hans Søn, som var Mægler. Disse Mænd havde set mig nogle Gange, havde fattet en vis Interesse for mig, og de raadede mig ubetinget til at slaa ind paa Krigshaandværket, hvortil de syntes, at jeg fortrinsvis var anlagt. Ja, for mig var jo alt at vinde og lidet at tabe. I Hamborg var stationeret noget hanseatisk Militær, nemlig baade „Stadtsoldater“ og et smukt lille Cavalleri, men til at træde i de hamborgske Kræmmers og Jøders Sold kunde jeg ikke bekvemme mig, og da Preussen allerede da blev anset for en af de første Militærstater i Tyskland og derhos var særlig interesseret i bemeldte Krig mellem Holland og Belgien, da sidstnævnte Stat uden videre havde indtaget og tilegnet sig den tyske Forbundsæstning Luxemborg, bestemte jeg mig til at gaa til Berlin og der søge militær Ansættelse. Naar jeg siger „gaa“ til Berlin, maa dette forstaas aldeles bogstaveligt, da jeg virkelig vilde marschere hele Veien. Derfor gjorde jeg mig bekendt med en Destillatør Wiebolt, der havde Snapseskjænkeri i det preussiske Posthus „auf Grosze Bleichen“, for at erkyndige mig om Veien, Stationerne og Byerne paa Routen mellem Hamborg og Berlin. Wiebolt var en venlig, gammel Mand og meget forekommende mod mig, gav mig al ønskelig Underretning og paalagde mig i Berlin at besøge og bringe Hilsen til en „Wagenmeister“ Dörffert, der var en gammel Ven af ham. Veien fra Hamborg til Boitzenburg var imidlertid saa slet, at den paa denne Aarstid ikke var til at passere for Fodgængere, hvorimod man fra denne By havde en ny og udmærket Chaussé. Man raadete mig derfor til at reise disse første 7 Mil med Posten

og først derefter at tiltræde Marschen. Min Læderrandsel sendte jeg forud til Posthuset i Berlin (post restante), og den 14de December Kl. 3 Eftermiddag forlod jeg Hamborg. Den 15de Kl. 4 om Morgenen kom vi til Boitzenburg, og jeg tiltraadte strax min Vandring uden Bagage og kun med min Kaardestok i Haanden. Allerede samme Dags Middag havde jeg tilbagelagt 7 Mil, idet jeg da naaede en smuk lille By „Ludwigslust“, som var Hertugen af Mecklenborgs Residensstad. Dette var nu baade overilet og ufornuftigt, strax at fare saa voldsomt af Sted, især paa den første Tur; men det stemmede iøvrigt godt med den iltre Iver, der laa i min Karakter og den næsten utrættelige Kraft, jeg var udrustet med. I Ludwigslust købte jeg mig et Stykke Pølse og Brød, kom til at kjøre med en Brevpost til Warnau, som dengang var den første preussiske By, og da jeg derved havde hvilet mig saa temmelig, gik jeg endnu samme Dag 1½ Mil ind i Preussen. Om Aftenen Kl. 6 kom jeg til et Værtshus ved Landeveien, hvor jeg bestemte mig til at overnatte, uagtet man erklærede mig, at der ikke kunde skaffes mig nogen Seng, men kun Halm i et koldt Værelse. Nu skulde jeg da for første Gang kampere i Klæderne paa Straaleie i et usselt koldt Hul. Dette Leie delte jeg desuden med en Possementmagersvend, som jeg havde indhentet paa det sidste Stykke Vei; han agtede sig ligesom jeg til Berlin. Næste Morgen begav jeg mig saa strax paa Vandring i Følgeskab med Possementmagersvenden, der var et ganske net ungt Menneske. I Perleberg skulde han som reisende Haandværkssvend paa Politikammeret ikke alene forevise sin Vandrebog, men ogsaa legitimere sig i Besiddelse af en vis lille Reisesum; han bad mig derfor om at ledsage sig hen til Politikammeret og udenfor dette at laane ham 4 preus. Dalere, som han kunde forevise. Dette gjorde jeg, og han gav mig strax mine Penge igjen, da han kom ud; men min Kaardestok havde jeg imidlertid ladet staa i Værtshuset, da jeg vilde have den tilbage, kom Værten, en lille, spidsbugtig Skaldepande meget høitideligt med Stokken i Haanden hen og stillede sig op foran mig med de Ord: „Sie haben da, mein Herr, ein sehr schöner Stock, aber ein gefährliches Wappen, den ich Ihnen aber nicht

wiedergeben darf, bevor Sie mir zeigen, dasz der in ihrem Pass geschrieben sei.“ Hvorefter han satte et saa polisk Ansigt op, at jeg havde ondt ved at bare mig for Latter. Stolende paa, at han ikke forstod et Ord Dansk, svarede jeg imidlertid freidigt: „Ja, freilich ist er in meinem Pasz bezeichnet“! og tog Passet frem. Dette var udstedt af Justitsraad Meinecke i Stege, og der fandtes derpaa en trykt Bemærkning om, at det ikke gjaldt for flere eller andre Reiser. Denne læste jeg op paa Dansk og oversatte den strax paa Tysk, saaledes at det var fyldestgjørende for den gamle Skjælm, der derefter overleverede mig min Stok. Samme Dag gik jeg til Kjøbstaden Kūvitz, hvor Kirketaarnet var blæst ned Dagen før. Det var paa 2 Dage rigeligt 16 danske Mil med en Nats ussel Hvile paa et Straaleie! Hidtil havde Veiret været godt, men den næste Dag begyndte det at sne samt derhos at blæse temmelig stærkt, saa at jeg maatte befrygte slemme Veiforhindringer. Om Eftermiddagen kørte jeg med Posten fra Kūvitz, og den 18de om Aftenen Kl. 8 kom jeg til det straalende oplyste Berlin. Jeg fik et billigt, privat Logi hos „ein Kleidermacher für Herren und Damen,“ der hed Reiche. Han var meget livlig og fattede hurtig stor Godhed for mig. I Geografien var han, som de fleste Fastlandsfolk af Middelklassen, meget tynd. Danmark kjendte han intet til, men Copenhagen! Ja, det var en anden Sag! Han vidste ogsaa, at den Stad Danzig ikke var Hovedstaden, men dog en stor Handelsstad ved Copenhagen. — Det var min Plan at henvende mig til den danske Minister i Berlin, Grev Bernstorff for at anholde om hans Bistand til Opnaaelse af mit Ønske, men hos ham blev jeg afvist, han var ikke at faa i Tale, hed det sig; og senere erklærede Portneren, at han var syg og ikke gav Audiens. Jeg kom jo ikke i Ekvipage og ikke med Drikkepenge i Haanden. I denne kritiske Situation erindrede jeg den Vogninspecteur Dörrfert, som Wiebolt i Hamborg havde omtalt. Jeg opsøgte nu ham, hilste fra Wiebolts, og jeg fandt hos ham en meget venlig og velvillig Modtagelse, saa jeg uforbeholdent sagde ham Øiemedet med min Reise til Berlin og spurgte ham, om Udlændinge bleve antagne i preussisk Krigs Tjeneste. Det troede han, især under de da-

værende Conjuncturer, og han raadede mig til at vælge det ridende Artilleri, ved hvilket han selv havde staaet, da dette var et Elite Corps, der vel havde det temmelig anstrengende, men som nød baade Anseelse og en bedre Lønning. Han lovede at anbefale mig til en Ven af sig, Premierlieutenant Riege, ved det i Berlin garnisonerende ridende Garde Artilleri. Denne var en rent ud sagt elskelig Personlighed, en varmtfølede, sand Menneskeven, der kom mig i Møde paa en saadan Maade, at han hurtig vandt min Tillid saaledes, at jeg ærligt fortalte ham mine Fata. Dette syntes særligt at vinde hans Interesse for mig. Han var Soldat med Liv og Sjæl; havde i Holsten været i Kamp med de Danske, navnlig vore Dragoner, og lært at respectere dem. — Ved Paraden i Kasernen præsenterede han mig først for Brigadechefen, og da denne ikke kunde eller ikke vilde gaa ind paa hans Forslag, lod han mig møde igjen hos sig næste Dag, da Prinsen, den senere Keiser Vilhelm I, selv var til Stede. Riege præsenterede mig personlig for denne med **den ham egne** Varme og anbefalede mig som „ein wahrer Däne“, hvilket han i det mindste ansaa for udmærket, og hvorimod Prinsen ikke heller havde andet at bemærke, end at saalænge der ikke var givet Ordre til Armeens Mobilisering, vilde Ingen blive ansat paa Avance, som det kaldtes. — Det nedslaaende for mig i, at ogsaa dette Haab, denne formentlig sidste Udvei, var glippet, lader sig vanskelig beskrive. Der var jo nu ikke andet for end atter at vende Næsen hjemad; men Premierlieutenant Riege trøstede mig dog med, at der kunde være Udsigt til Ansættelse ved den anden Brigades Artilleri, der garnisonerede i Magdeborg; og da det ikke var saa meget af Veien at lægge Routen der om ad, og han desuden der havde en god Ven ved samme Vaabenart, en Major Plümicke, raadede han mig til at gjøre et Forsøg, gav mig et Brev med til bemeldte Major, og desuden --- for det Tilfælde, at ogsaa dette mislykkedes — et Brev til sin Broder, en Kaffemægler Riege i Hamborg. Hans Moder boede i Eppendorff udenfor Hamborg, og han forsikrede mig om, at hans Moder og Broder sikkert vilde tage sig af mig og sørge for, at jeg i alt Fald til Foraaret vilde faa en passende Ansættelse. Med Tak-

nemmelighed modtog jeg disse Breve og bød Riege og den preussiske Hovedstad Farvel den 27. December 1830. I Berlin havde jeg saaledes været i 9—10 Dage og flittigt seet mig om. Paa Politikontoret havde man meddelt mig et Opholdskort, ved hvis Forevisning det nye Malerimuseum samt andre offentlige Samlinger gratis stod mig aabne; dette benyttede jeg mig ogsaa af min gode Tid til at see, hvad der ikke kostede Penge; thi disse gik allerede stærkt paa Grund. En lille Brystnaal og nogle Hals- eller Haandledsknapper, jeg havde faaet efter Fader, maatte jeg sælge i Berlin for 2 Rtl. preussisk. — Den første Dag var jeg nu saa klog eller erfaren kun at marschere de 4 Mil til Potsdam, jeg havde jo ogsaa nu min Læderransel med „mein ganzes Hab und Gut“ at bære. I Magdeborg holdt jeg mit Indtog den 30te December om Middagen. Jeg opsøgte saa Major Plümicke og havde mit Brev fra Riege med Majoren, en stor, stram, gusten Person, begyndte imidlertid strax at opramse alle Besværligheder og alle de Bevisligheder, jeg maatte tilveiebringe, inden jeg kunde ansættes; der lagdes særlig Vægt paa Attester fra den danske Minister i Berlin og fra min Familie om, at jeg besad Formue o. s. v., og da han saa dertil føiede, at han i ethvert Tilfælde dog ikke kunde antage mig, før om 4—5 Uger, saa indsaa jeg nok, at her var Intet at udrette. Jeg gik derfor hen og lod mit Pas visere til Hamborg, pakkede min Ransel og begav mig Nytaarsaften paa videre Vandring, men naaede kun en lille By, Wolmirstedt, 2 Mil fra Magdeborg. I denne By var der kun et simpelt Værtshus, og i dette blev der paa første Sal anvist mig et meget tarveligt Lukaf med do. Seng, i hvilken jeg tilbragte min „Sylvester“ Nat 1830—31, en Nat, som jeg stedse siden har bevaret i sørgelig Erindring. Efter et fattigt Aftensmaaltid krøb jeg i Seng, men nu begyndte Gjæsterne i Stuen under mig at samles for paa gammeltysk Vis at tilbringe Natten i Svir og Skvalder, og da Tyskerne i sidstnævnte Henseende ere uovertræffelige, var det ikke muligt at opnaa Spor af Søvn. Den følgende Dag, Nytaarsdag 1831, skulde imidlertid ikke blive bedre, skjøndt paa en anden Maade. Allerede Kl. 7 om Morgenen begyndte jeg min Marsch, thi der var 5 Mil til

den næste By, og der laa temmelig høi Sne overalt, hvilket gjør Veien tung, især naar man har en Del at bære paa. Da Alt paa denne Dag var aflukket og øde, kunde jeg ikke ved Forespørgsel erholde den fornødne Besked, forfeilede derfor Veien, gik for meget til høire, stavrede omkring søgende efter Hus og Mennesker og kom omsider til en Bondeby, „Dolle“. Her var hverken Mad eller Drikke at erholde, dog overlod man mig i en Bondegaard noget tørt Rugbrød for et Par Groschen, og da jeg erfarede, at jeg herfra endnu havde 5 Mil til Gardelegen, gav jeg mig ikke Tid til at hvile, men vandrede strax videre gnavnende mit Brød i mig. Efter et Par Timers Gang kom jeg til en anden Bondeby — Saltzgau, som laa tæt op til en Granskov, jeg derefter skulde igjennem. Ved et af de yderste Huse stod en gammel Kone, som jeg bad om et Glas Mælk eller Vand. Hun gik ind og rakte mig en Skaal Vand, og medens jeg drak, sagde hun „Bliv lidt“, hentede og gav mig en tyk Skive Rugbrød „im Namen Gottes“, og jeg var da saa ydmyget, at jeg tog det med Tak og tradskede af ind i den øde Granskov! Hvilken Begyndelse paa det ny Aar! Her i Skoven var jeg atter saa uheldig at forville mig, og jeg gik og gik uden at vide hvorhen. Mørket begyndte at falde paa, og der laa næsten en halv Alen høi Sne, saa at jeg intet Sted kunde sætte mig. Træthed, Sult og Tørst meldte sig. Omsider opdagede jeg dog et Hjulspor i den dybe Sne; dette maatte jo dog føre til Folk, og efter længe med stort Besvær at have fulgt dette, lykkedes det mig at komme ud af Skoven. Det var ogsaa paa høie Tid, thi nu var det blevet ganske mørkt. I det fjerne saae jeg nu Lys i et Hus, hvilket som et venligt Fyr skinnede for mig, og mit Haab om der at finde Hvile, opfriskede mine Kræfter til over Grøfter og Snedriver at arbejde mig hen til Huset. Dette var dog lukket, men paa min vedholdende Banken, blev et Vindu aabnet og 2 Fruentimmer viste sig; paa deres Spørgsmaal om hvad jeg vilde, bad jeg dem kun sige mig, i hvilken Retning jeg skulde søge Gardelegen, samt om noget at drikke. De gav mig saa en Skaal Vand ud af Vinduet, betegnede mig Veien og slog Vinduet i, tilsyneladende glade ved at være blevet mig kvit.

Der stod jeg da igjen i Mulm og Mørke, omtrent lige klog. Jeg arbeidede mig imidlertid frem i den betegnede Retning, og da jeg efter nogen Tids Forløb kunde høre en Kirkeklokke slaa i det fjerne, gik jeg efter Lyden og kom ud paa en „Chaussé“, der vel bedre fortjente Navn af Morads, og kom endelig Kl. 9 Aften til Gardelegen. Her fandt jeg et meget simpelt Værtshus, og da jeg fortalte, hvilke Steder jeg havde været paa Veien fra Wolmirstedt, forbausedes de og paastod, at jeg havde gaaet over 9 Mil den Dag, men jeg havde jo ogsaa været 14 Timer i saa godt som uafbrudt Marsch. — Den næste Dag maatte jeg blive her (det var en Søndag) dels for at udhvile mig og dels for at forsøge, om jeg kunde faa mit Uhr solgt, da jeg ikke havde flere Penge, og Reisen saaledes gik paa Stumperne. I Byen var der kun 2 Uhrmagere, den ene vilde kun give 3 preus. Thaler for Uhret, og den anden vilde slet ikke købe det. Om Aftenen da jeg sad med min Dunk Øl og røg af en laant Kridtpibe, kom 2 reisende Haandværkssvende ind ad Døren, og deres hele Adfærd og Udseende forekom mig saa hjemligt. Jeg sagde dog intet, men da de begyndte at tale Dansk indbyrdes, kunde jeg ikke afholde mig fra at rykke hen til dem og udtale min Glæde over her i dette afsides Hul at træffe Landsmænd. Det var 2 Kjøbenhavnere, Mursvende, der en Tid havde arbejdet i Hamborg og nu vare forskrevne til Berlin. De syntes ligeledes at blive glade ved mig, da de ligesom jeg i lang Tid ikke havde hørt eller talt et dansk Ord. Under Samtalen ytrede jeg min Hensigt at ville sælge mit Uhr, men at man kun havde budt mig 4 pr. Thaler for det, hvilket var for lidt. Det var jo en Thaler løiet, men der stak ogsaa endnu noget i mig af Handelsmanden. Den ene af Svendene ønskede at købe det, skønt mit Navn var indgraveret i den inderste Kasse og bød mig sammø Betaling (4 pr. Thaler) og herfor fik han det. Han betalte med en dansk Dukat og nogle Sølvpenge.

Nogle Dage efter kom jeg til Ueltzen, der er en net lille Kjøbstad; her var Politiet imidlertid uforskammet og fordrede, at jeg for denne ene Nat skulde løse „Natseddel“, og for at erholde denne forlangtes, at jeg skulde forevise ikke alene mit Pas,

men tillige mine Reisepenge. Jeg saa strax, at her var ikke andet for end at optræde dygtig storsnudet. „Jeg reiste som Handelsmand,“ erklærede jeg, „mit Pas var fra Magdeborg viseret direkte til Hamborg, og hvor meget jeg havde i Vexler eller Kontanter, vedkom ingen, naar jeg havde tilstrækkeligt til min Reise; og da jeg nødvendigvis skulde reise tidlig næste Morgen, maatte jeg gjøre ham (Politimesteren) ansvarlig for Følgerne af mit Ophold næste Dag, fordi jeg ikke kunde beholde mit Pas.“ Det hjalp — som altid Grovfilen gjør paa Tyskerne. — I Lüneborg saae jeg det første skarlagensrøde Militær i Hannover, hvilket dog saae endnu ringere ud end vort daværende danske Infanteri. Fra Bergedorff var en Mægler Hageman fra Hamborg saa venlig at tage mig op i sin Wiernervogn, og jeg holdt saaledes mit Indtog i Hamborg samme Dag, den 7de Januar Kl. 5 Eftermiddag. Det var allerede mørkt, og hele min kontante Formue beløb sig til 11 lybske Skilling o: 36 danske Skilling. Mit eneste Haab her var jo Premierlieutenant Rieges Brev til sin Broder, Kaffemægler Riege. Riege havde sagt mig, at jeg kunde være ganske rolig; naar jeg kom til Hamborg, skulde jeg ikke opsøge Broderen der, men trøstigt begive mig ud til Eppendorff, en god Fjerdingsvei fra Byen og henvende mig til hans derboende Moder, en charmant Kone, der vil modtage mig gjæstfrit og venligt, naar jeg hilste fra ham. I dette Haab ilede jeg i ubesindig Iver strax samme Aften ud af den saakaldte „Damthor“ ad Eppendorff til. Det var som sagt mørkt, og dengang bleve Hamborg Stadsporte lukkede, saasomt Mørket indtraadte, og enhver, der vilde ud eller ind, maatte da betale 4 ß Lybsk i „Thorsperre“ som det hed. Her gik de 4 af mine 11 lybske Skilling. Omsider fandt jeg Madam eller Fru Rieges Bopæl, bragte min Hilsen fra Sønnen i Berlin, sagde hende i hvilket Haab jeg var kommet, og foreviste mit Brev til hendes anden Søn, da han ikke var hjemme, bad jeg hende aabne det, for at hun kunde faa Bekræftelse paa, hvad jeg havde sagt o. s. v. Det vilde hun dog ikke, og i det hele var hendes Modtagelse lige fra Begyndelsen saa isnende kold og hendes Adfærd saa langt fra at være „charmant“, at jeg følte mit Hjerte ligesom

krympe sig sammen ved med et Slag at faa mit Haab tilintetgjort. — Uden ret at vide det, stod jeg atter ved Damthor, hvor jeg blev anraabt af en Person, der atter affordrede mig 4 lybsk i „Thorsperre“. Herpaa vilde jeg jo ikke gjerne gaa ind, da jeg saa nyelig havde betalt Udgangspenge, men al Protest hjalp ikke. Jeg maatte ud med Mønten, og nu stod jeg da atter inde i Hamborg 8 lybsk fattigere end for en Time siden. Jeg tænkte mig, at Edv. Friese, som nyelig var bleven gift med min ældste Søster Lovise og havde etableret sig som Kjøbmand i Nyraad ved Vordingborg nok kunde og vilde hjælpe mig med 10 à 12 Rdl., og at jeg vilde kunne have Pengene i Løbet af 8—10 Dage. Den følgende Dag gik jeg til Mægler Riege, han modtog mig meget høfligt, læste Broderens Brev, betragtede mig meget opmærksomt og forsikrede mig derpaa, at det vilde være ham kjært, om han kunde skaffe mig en Plads i Hamborg; han vilde gjøre, hvad han kunde, men saavel Aarstiden som de nærværende Conjunctioner vare meget uheldige i saa Henseende. Proprietær Kuhlmann til Petersholm, som jeg for en Maanedes Tid siden havde forladt i Hamborg, var her endnu. Han morede sig rigtig og laa desuden i Underhandlinger med Agent Nyholm (dengang i Wien) om et Bytte med Petersholm mod Breiningegaard paa Jyllands Vestkyst. Jeg maatte nu fortælle, hvad der var passeret, og med hvilke Forventninger jeg var kommet til Hamborg. Jeg eiede nu ikke saa meget som en Groschen og fik derfor af Kuhlmann som Laan nogle Penge, og han indbød mig tillige til hver Morgen at komme og besøge sig. Postgangen var dengang overalt saa kummerlig, at Posten Nord paa til Danmark først afgik Tirsdagen den 11., saa jeg kunde vel ikke vente Brev før den 20de. Hver Dag kostede jo Penge; for min Middagsmad skulde jeg betale 6 lybske Skilling daglig, for Logi med Kaffe om Morgenen og The om Aftenen 8 lybsk daglig, og til Vadsk og andre Smaafor nødenheder maatte jeg laane Penge hos Kuhlmann. Min Gjæld voxede saaledes for hver Dag, og jeg gik derfor og længtes efter Posten, medens jeg besøgte Kuhlmann hver og Riege hveranden Dag og iøvrigt drev omkring og besaa alt baade i Hamborg og Altona. At

komme til Bloch i denne Nød vilde jeg ikke; det var mig imod at lade dem alle i Stege kjende min Ynkelihood. — Den hollandske Consul havde af Senatet erholdt Tilladelse til at hverve Folk til Krigen mod Belgien. Mægler Riege raadete til et saadant Engagement. Dette Forslag tiltalte mig; øieblikkelig gik jeg til den hollandske Consul Wachter, som jeg traf, og hvor jeg erfarede, at Capitulationen (Engagementet) var paa 6 Aar som Infanterist, at jeg maatte møde senere hos ham for at blive undersøgt af en Læge, og fandtes jeg at være sund og stærk vilde jeg erholde saa mange Reisepenge, der behøvedes for til Fods over Bremen at naa den første hollandske Plads (c. 36 Mil) og endelig, at jeg ved Ankomsten dertil vilde erholde udbetalt Hvervepengene 20 Golden eller $\frac{2}{3}$ Styk $\text{r} : 20 \times 8$ Mark dansk, c. $26\frac{1}{2}$ Daler, men forud her paa Stedet fik jeg intet. Det sidste var jo knusende; hvad skulde jeg gjøre? Endelig fik jeg fra min Svoger Friese 6 Specier, og jeg aandede nu lidt friere. Jeg kunde nu, hvad jeg ogsaa strax gjorde, betale min gode Værtinde sit Tilgodehavende, men derefter havde jeg kun 10 lybske Skilling i Behold og hvad saa? En Morgen, da jeg kom til Kuhlmann, modtog han mig temmelig afficeret; hans Forvalter paa Petersholm, en von Destinon, en holstensk Adelsmand, havde sammen med Stuepigen stjaalet Flæskeskinker og Vin fra Kjælderen. Han foreslog mig saa strax at træde i hans Tjeneste i det mindste til Maidag. Han stod nemlig i Handel om en Eiendom i Nærheden af Hamborg, og fik han denne, skulde jeg tage derud og varetage hans Interesse. Jeg gik villig ind herpaa, men en Hr. Bechmann, der ogsaa kjendte Kuhlmann, tog Sagen alvorligere og afæskede ham i Vidners Nærværelse den bestemte Erklæring, at han fra den Dag betragtede mig som værende i sin Tjeneste, hvoraf fulgte, at han nu skulde betale en Mark Courant daglig for mit Ophold samt afholde Omkostningerne ved mine Reiser etc. Nu gik den ene Uge efter den anden, da Kuhlmann ingen Afgjørelse fik paa sine Speculationer i Hamborg. Min saavel skriftlige som mundtlige Henvendelse til den danske Generalconsul Böckelmann blev afvist med haanende Afslag, uagtet jeg her var temmelig paatrængende, da

jeg stod i den Fornøien, at det var hans Pligt, i det mindste at lade mig befordre til min Hjemstavn. „Hs. Excellence“, som han lod sig kalde, vilde ikke engang forunde mig en Audiens. Endelig kom Kuhlmanns lange Forhandlinger med Agent Nyholm til Ende. Den 8. Marts Kl. 8 om Morgenen gik Reisen da for sig i en lukket Hyrekuskevogn foreløbig til Lybæk. Foruden Kuhlmann, hans 14aarige Datter Tonny og jeg, var der som Passagerer i samme Vogn en Jøde og en Skibsfører, begge fra Lybæk. Paa Landeveien midt i Schönbergskov ramlede vi sammen oven paa hinanden, idet Vognen væltede til den ene Side, den ene venstre Vognaxel var nemlig pludselig knækket. Efter at være sluppet ud af Vognen begyndte de alle — mig undtagen — at skjænde og bande. Kusken havde imidlertid uden at sige noget, forladt os med Hestene, men efter en Times Forløb kom han tilbage med en stor Arbeidsvogn, for hvilken de stakkels, magre Heste vare spændte. Alle vore Pakker og vort Reisegods blev nu stablet op paa Vognen, og vi Passagerer der ovenpaa. Temmelig sildigt, nemlig først Kl. 10 Aften, naaede vi Lübeck. I Hamborg havde Kuhlmann brugt særdeles mange Penge; han vred sig nu for hver lille Udgift han havde for mig, og det var let at skønne, at han ønskede at blive mig kvit. En Følge heraf var, at han overalt og varmt anbefalede mig, hvor der gaves Leilighed dertil. Paa Reisen mellem Hamborg og Lübeck havde han benyttet Leiligheden til at anbefale mig til de Medreisende, Jøden og Skibsføreren. Kuhlmann havde i den senere Tid jævnlig beklaget sig over Pengemangel og over hvad det kostede at reise, hvilket jeg godt forstod var myntet paa mig; af Hensyn hertil samt fordi jeg i mine tyndslidte Klæder sad og frøs paa Vognen, foreslog han mig at gaa til Fods til Rendsborg, medens han med sin Datter kjørte med Posten. Dette gik jeg villig ind paa som saare let for mig; jeg begav mig derfor af Sted den 26. Kl. 8 Morgen løs og ledig med min sjældne Stok i Haanden, idet Kuhlmann beholdt min Reisesæk med alt mit Tøi, for at befordre det med alt hans øvrige Gods. Den 27. naaede jeg Rendsborg, og samme Dag Kl. c. 2 kom Kuhlmann dertil; jeg opsøgte ham i hans Hotel,

der laa i den anden Ende af Byen, og han fortalte mig, at han kom til at blive i Rendsborg, til der tilbød sig en Retourvogn fra Byen Slesvig. Men kort efter traf jeg paa Torvet en Karl, der havde set mig komme til Kuhlmann i Hotellet, hvor Karlen tjente; og da jeg i forbigaaende sagde til ham: „Nichts neues passirt?“ svarede han, „Næh' aber die Herrschaft ist eben abgereist.“ Sandheden heraf overbeviste jeg mig øieblikkelig om — og nu stod jeg der. Hele min Pengebeholdning var et Par Mark lybsk. Kuhlmann var — næppe en halv Time efter, at jeg sidst havde talt med ham — lumskelig stukket af, havde taget al min Smule Tøi med og ikke efterladt den mindste Besked til mig, endsige Penge til at klare mig med her eller videre frem. Da han saa ofte havde ladet mig føle, at jeg var ham til Besvær, var alt mig nu klart. Men mit Tøi og min Gjæld! Dog undslippe mig skulde han ikke, om han saa kjørte med 4 Heste for. I mit Logi fik jeg at vide, at min Regning var 40 lybske Skilling, som jeg ikke havde; jeg viste derfor Værten min Kaardestok, som jeg tilbød at ofre som Betaling. Dette vilde han dog ikke; kun for 20 Sk. vilde han tage den. Der var ingen Tid til lange Demonstrationer; jeg lod ham derfor beholde Stokken, gav ham de øvrige Sk. contant og fik saa mit Pas udleveret. Efter omtrent 4 Timers voldsom Marsch naaede jeg Slesvig Kl. c. 11. For gode Ord og venlig Tiltale fik jeg en skikkelig Natvægter til at gaa med mig til den anden Ende af Byen og fra det Hotel, hvor Retourvognen hørte hjemme, skaffe mig Vished for, at den dertil befordrede Herre med sin Datter fra Rendsborg var forbleven i Byen. Strax næste Morgen, ligesom Kuhlmann kom ud af Sengen, stod jeg for ham, og det var mig umuligt uden Forbitrelse at skildre ham min Lidelse, mit Tab og mine Anstrengelser og navnlig at bebreide ham, at han i Hotellet hverken havde efterladt Bud, Besked eller Hjælp til min Reise. Men skønt flov og synlig skuffet tog han det dog gemytligt; og da jeg ikke fandt hans Udflugter fyldestgørende, sagde han: „Kom nu og faa en god Kop Kaffe; nu blive vi sammen herfra og til Flensborg, hvor min egen Vogn

fra Petersholm møder og fører os videre.“ Naa, ja! Tabet af min sjældne Kaardestok, der havde fulgt mig paa alle mine Vandringer, smertede mig rigtignok, men jeg var jo let at berolige, da Havnen nu syntes at være nær. Den 31. Marts kom vi til Flensborg, hvor hans solide Kusk, Mads, holdt med en aaben holstensk Vogn forsynet med Kalesche. Herfra gik det gennem Aabenraa og Haderslev, over Dollerup Toldsted til Petersholm, som vi naaede Kl. 12, Natten før Paaskedag.

Jeg blev nu paa Petersholm; denne var, inden Agent Nyholm selv kom til Gaarden, blevet overleveret til og overtaget af hans ældre Broder, Forvalter Johannes Nyholm, og baade han og senere Agenten advarede mig mod at følge Kuhlmann, samt indbød mig til at blive paa Gaarden. Agent Nyholms Hustru var en Frøken Ammitzbøll fra Veile. En Søster til hende var gift med Toldinspecteuren der, Justitsraad Coucheron. Fra ham fik jeg Tilbud om at træde ind i Etaten som Toldbetjent, men det vilde dog være altfor grel en Modsætning til mit tidligere Liv! At tænke sig mig som Toldbetjent! At blive Renegat! Nei alt andet, kun ikke det! Derefter opdagedes det, at en af Kontorbetjentene, Schwartz, paa Veile Amtskontor, havde faaet i Hovedet at ville frekventere et Seminarium for at blive Skolelærer, saa at der derved blev en Skriverplads ledig hos Stiftamtmand Hoppe. Lønnen her var jo kun ringe, men her var en vid Mark for mig til Kundskab og intet at bruge Penge til. Et Par Maaneder efter at Kuhlmann var reist, flyttede jeg ind paa Amtskontoret og indtog min Plads ved Skrivepulten de første Dage af Juli 1831.

Stiftamtmanden, Kammerherre Peter Fjeldsted Hoppe, var vistnok en meget venlig og god Mand, men ham saae vi underordnede Personer sjældent, fordi han havde sit eget Kontor paa den anden Side af Porten, hvor kun Fuldmægtigen kom over og confererede med ham om Sagerne. Samme Fuldmægtig Niels Gylding Borch, var meget flittig, vigtig og indtaget i sin egen Storhed, hvilket sidste var tilgiveligt, naar man betænker, hvor megen Magt og Myndighed Amtmændene dengang havde. Fru

Hoppe, en født Haffner, var adestolt¹⁾ og derhos temmelig halt, hun lod sig kun sjældent see. Paa Kontoret var der foruden Fuldmægtig Borch og mig en Volontær Marcussen og en Skriverdreng, der var en Bødkersøn fra Aarhus. Under et Besøg hos Forældrene havde han ligget i Seng sammen med en Svend, der var befængt med Fnat. Drengen kom tilbage, men sagde intet herom, og da han og jeg laa i Seng sammen — sligt blev i de Tider ikke taget saa nøie, men ansaas som en Selvfølge — blev jeg jo smittet. Jeg blev meget allarmeret herover og erklærede, at jeg ikke vilde ligge hos Drengen; men enten havde nu Hoppes ikke anden Seng eller Sengklæder, eller man var bange for, at disse kunde blive befængte af mig, kort sagt, jeg fik ingen Seng, hvorfor jeg hos en Snedker i Veile bestilte mig en Feltseng og skrev til min Moder om at sende mig de høist fornødne Sengklæder. Inden disse kunde arrivere med en Veileskipper, hengik rigeligt 3 Uger, og i den Tid var jeg ikke af mine Klæder, men kamperede hver Nat paa det bare Gulv kun indsvøbt i en gammel Rytterkappe, der tilhørte Hoppe og med min Skrivepult, der var som et løst Tegnebrædt, under Hovedet. Skriverdrengen kom nu bort, og kort efter fik vi i hans Sted Carl Brosbøll fra Fredericia, den endnu levende Digter *Carit Etlar*. Det var min Plan at gaa den juridiske Vei og derfor indhøste alle de juridiske Kundskaber, som Forretningerne her frembød, og derhos at samle og spare saa mange Penge, at jeg engang kunde reise til Kjøbenhavn for at faa Examen under en Manducteurs Veiledning. Jeg har altid haft Trang til at foreskrive mig selv visse bestemte Regler og til med ubøielig Streng-
 hed at overholde dem. Nu satte jeg mig som Regel pligtmæssigt om Dagen at arbeide ved Skrivebordet, men naar Klokken var 10 og Tiden tilhørte mig selv at tænde mit Lys og sætte mig til at læse i Lovbogen og Systemerne og i alle de justitielle og kriminelle Aktstykker, der indkom til Amtskontoret, indtil Klokken blev 2—3. — Fuldmægtigen paa Amtsstuen, Agerholm, sad ofte noget ud paa Natten paa Amtsstuen, men naar som

¹⁾ Det maa vel have været af Mandens Adel, da Familien Haffner jo ikke er adelig.

helst han da gik forbi, saaes der jo Lys paa Amtskontoret, og han — som alle andre — vidste da, at der sad det utrættelige unge Menneske og læste. Agerholm havde i en lang Aarrække været Fuldmægtig ved Amtsstuen, hvad der dengang, og især i Jylland, var en meget lucrativ Stilling. Han var saaledes blevet „en holden Mand“, var gift, men havde ingen Børn. Omtrent ved Jule- eller Nytaarstid, da jeg i 1½ Aar havde været i Veile, spurgte han mig en Dag, hvilken Udsigt og Planer jeg havde for min Fremtid. Jeg fortalte ham da uforbeholdent, hvad jeg havde i Sinde, hvorover han rystede paa Hovedet og udbrød: „Nei, veed De hvad, Knudsen! De skal reise ind og tage Examen jo før jo heller. Lad De mig blot vide, hvornaar De vil gjøre Alvor deraf, saa skal jeg holde Dem derinde med Alt i et Aar. Vorherre har været god imod mig, og jeg har Ingen, der skal arve mig, saa De skal ingen Bekymring have for Tilbagebetalingen. Kan De engang i Tiden betale mig Udlæget tilbage, da er det godt, men kan De ikke, skal det ikke genere Dem, da jeg Gudskelov nok kan undvære det, og jeg tror, jeg gjør en god Gjerning.“ Bedre end jeg vil kunne skildre det, kan man tænke sig min Overraskelse, min Glæde og min Taknemmelighed. Han fordrede kun, at jeg skulde være taus og ikke lade nogen i Veile vide, hvorfra Hjælpen kom, men see at komme af Sted saa hurtig som muligt. — De første Dage i April 1833 afgik jeg om Bord paa en Jagt fra Veile til Kjøbenhavn. Moder, der nu sammen med Søster Petrine boede i et Sidehus i Lille Grønne-gade, skaffede mig der et lille Værelse under sin Beboelsesleilighed. Værelset var lige over en Brændevinsbrænders Kostald, men dengang var man ikke fordringsfuld i Henseende til frisk Luft eller Behageligheder. — Imidlertid maatte jeg først see at faa den saakaldte Præliminærexamen; denne bestod jeg den 6. Mai 1833, og nu klemte jeg strax paa Juraen. Til Manufacteur var jeg saa heldig at faa daværende Copist i Rentekammerets danske Kammercancelli, Chr. R. Matthiasen, i hvem jeg erhvervede en i Sandhed elskelig, brav og varmtfølede Ven, der understøttede min Iver med mageløs Opofrelse. Vi vare 4 paa Manductionspartiet, nemlig Bjørn, Trochmann, Bruun og jeg, men efter en Maanedes-

tids Forløb samlede han de 3 paa et Kursus og tog mig for ganske alene og læste med mig ofte hele Timer over Bestemmelsen. Denne opofrende Bistand kan jeg takke for, at jeg allerede i Dagene 28 og 30 September samme Aar — altsaa efter knap 5 Maaneders Forløb — kunde underkaste mig Examenens skriftlige Del, hvorved mine Besvarelser stod i første Klasse 3: eller bedste Karakter, som ogsaa tildeltes mig den 2 November ved den mundtlige Prøve. Praktikum — dengang en Skifteakt — blev først aflagt den 16 November 1833, ligeledes til første Karakter. Jeg kunde jo nok være glad ved dette Resultat, men jeg besynderlige Menneske var det ikke. Matthiasen derimod var tilfreds og gjorde et muntret Gilde for os.

I Begyndelsen af Januar fik jeg Anmodning fra Amtsforvalter, Justitsraad Worsaae om snarest mulig at komme til Veile, da der paa Kontoret var Brug for mig. Næste Morgen sad jeg da paa Deligencen, var to Dage om Reisen til Korsør, tilbragte nogle ubehagelige Nattimer i Korsør og kom den tredie Dag over Bæltet i en saakaldet Smakke. Justitsraad Worsaae, hans Hustru og Børn vare Alle mageløs elskværdige og rare Mennesker. Fra Sønnen, den senere Minister, Kammerherre Jens Jacob Asmussen Worsaae, den Gang en 14 Aars Discipel i Horsens Latinskole, gjemmer jeg flere Rimbreve. Justitsraaden eiede et udmærket juridisk Bibliothek og derved fik jeg Leilighed til at udvide mine Kundskaber, hvilket kom mig til Nytte senere.

Her slutter Knudsens Ungdoms og Udviklings Periode. Efter at have været Herredsfuldmægtig og senere Amtsfuldægtig kom han ind i Rentekammeret, blev Fuldmægtig i Finantsministeriet, og i Slutningen af Frederik VII's Regjeringstid Amtsforvalter i Slagelse, fra hvilket Embede han tog Afsked i 1878 som Etatsraad. Han henlevede derefter sine sidste Aar i Stilhed i Kjøbenhavn, hvor han døde 20. Juni 1894 næsten 87 Aar gammel.

Til sin egen Begravelse havde han skrevet:

Hans Liv var ei som Bækkens, der henrinder
i grønne Eng og bløde Bugter smukt,
nei, mer som Elvens, der fra Fjeldets Tinder
trods haarde Klipper bryde maa sin Flugt.

I denne Kamp og rastløs travle Færden
han pligtro stred, ukjendte Maal at naa,
indtil han sent blev træt af denne Verden
og al den Blindhed, hvori her vi gaa.

Dog alt i trange Ungdomstid den Finger
han saae, som kjærligt ledede hans Fjed,
• derfor hans Tanke fri paa Haabets Vinger
sig hæved bort fra Tvivlen og fandt Fred.

Ja paa et Aandeliv i fjerne Hisset,
og luttret fra al jordisk Drift og Trang,
han bygged her sin Tro og var forvisset
om Lys og Sandhed dog at naa engang!
